

BÖLÜM II

Araştırmanın bu bölümünde eğitim ve yönetimin ilişkisi, tanımları, önemi ve dünyadaki yönetimin ortaya çıkışı, sınıf yönetimini içine alan eğitim ve okul yönetiminin tanımları, önemi, kapsamı, sınıf yönetimini oluşturan etmenler, sınıf yönetimini oluşturan iletişim, disiplin, motivasyon, sınıf düzeni ve öğretimi planlama kavramlarının tanımları kapsamı eğitimde ve sınıfta uygulama süreci, konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalar yer almaktadır.

A) EĞİTİM VE YÖNETİMİN İLİŞKİSİ

I. Yönetim ve Eğitimin Geçmişten Günümüze Toplumdaki Gelişimi

İnsanoğlunun ilk çağlardan beri dikkat çeken en önemli özelliği bir gruba ait olma ve karşılaşılabilecek güçlüklerle bireysel olarak değil, grup halinde çalışarak çözüm yolları üretmektir. Bu çaba ilk başlarda insanın ayakta kalma mücadelesi olarak başlayarak, giderek sahip olduklarıyla yetinmeyip her şeyin daha fazlasını ve daha güzelini arama çabası içersine girmiştir. Bir ortak çaba içersinde çalışan grup içinde bir iş bölümü ortaya çıkmıştır. Zaman içersinde grubun çabalarının yönlendirilerek, yönetim kavramı ortaya çıkmıştır.

Yönetim genel olarak; belirli bir takım amaçlara ulaşmak için başta insanlar olmak üzere parasal kaynakları, donanımı, demirbaşları, ham maddeleri, yardımcı araçları ve zamanı birbirine uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek kararlar alma ve uygulama süreçlerinin tümü olarak tanımlanabilir. (Eren 1998; Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 3)

Birey tek başına gerçekleştiremeyeceği bir amacın gerçekleşmesi için başka bir birey yada gruplarla iş birliği yapmak durumundadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için çeşitli yöntemler kullanılabilir. Ortak bir amacın gerçekleşmesinde yönetim; amacın gerçekleştirilmesi için yöntemin nasıl belirlendiği, amacı gerçekleştirecek bireylerin nasıl seçildiği ve nasıl bir işbirliği içersinde çalışacakları, aralarında nasıl bir

iş bölümü yapılacağı ve etkinliklerin nasıl eşgüdümleneceği ile ilgilenir. (Özden ve diğerleri., 2004, s. 2)

Yönetimin olabilmesi için bir örgütün olması, yönetimin grubunun bu örgüt içerisindeki bireylere seslenmesi gerekmektedir. Örgüt genel anlamda; insanların yetenek, para, zaman gibi kendi güçlerini aşan amaçları bir araya getirmek üzere bir araya gelerek oluşturdukları yapıdır. İlk çağlarda sadece varoluş kaygısı, korunma ve beslenme gibi gereksinimleri amaç edinerek oluşturulan örgüt, insanların çoğalması ve artan amaçlar doğrultusunda çeşitlilik göstermiştir. İnsanlar grup halinde yaşayarak yaşamlarını daha kolay hale getirmiş ve yeni bilgiler elde etmişlerdir. Bu bilgileri başka insanlarla, özellikle yeni kuşaklarla paylaşma ve aktarma çabaları ise, eğitim örgütlerinin oluşturulmasında temel etken olmuştur. (Kaya ve diğerleri, 2003, s. 3.)

Eğitim, toplumu düzenleyen ve geleceğe taşıyan bir kurum olarak, onu yaşatmaya sorumluluğunu yüklenerek olan insanı yetiştirir. Doğduğunda topluma hiçbir yararlı davranışı olmayan insan yavrusuna kültür kazandırarak, onu toplumsallaştırarak, bireyselleştirerek ve üretkenleştirerek toplumun etkin bir üyesi olmasına eğitim kurumu yardım eder. (Başaran, 1993)

Önceden, belirli bir düzen içerisinde anlatılmayan, yalnızca ihtiyaç halinde aktarılan bilgiler, eğitim örgütlerinin oluşturulması ile daha düzenli hale gelmiştir. Eğitim oluşan örgütlenme ile bu grubu amaçlarını etkili bir biçimde gerçekleştirecek ve amaçlar doğrultusunda kaynakları daha etkili kullanmasını sağlayacak eğitim yönetimleri ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki eğitim ve yönetim tanımlarından hareketle eğitim yönetimi; eğitim örgütlerini saptanan amaçlara ulaştırmak üzere insan ve madde kaynaklarını sağlayarak ve etkili biçimde kullanarak, belirlenen politikaları ve alınan kararları uygulamaktır.

Eğitim yönetimi bir toplumun eğitim kurumlarında yer alan eğitim programlarının en etkili bir şekilde uygulanması, öğretim hizmetleri, personel yönetimi, bütçe, bina, araç ve gereçlerin verimli bir şekilde kullanılması için yöntemler geliştirilir

ve yönetim süreçlerinin en etkili bir şekilde işletilmesi yolları aranır.

Eğitimde kalite, kurumların fizik, kapasite ve donanımına, eğitim-öğretim programlarına, kullanılan eğitim-öğretim yöntem ve teknolojilerinin çeşitliliği ve gelişmişliğine, eğitim ortamlarındaki insanlar arası ilişkilere, bir başka deyişle iklime bağlıdır. Bu da okullarda bilgi aktarımından öte yüksek toplumsal değerlerin de kazandırılabilceği problemlerin öğretmen, öğrenci ve veli katkısı ile çözümlenebileceği, karşılıklı saygı ve sevgiye dayalı bir ortam demektir. Bu tür ortamların yaratılmasının ön koşullarını bilmek, okul yöneticileri öğretmenler ve anne babalar ile öğrenciler için son derece önemlidir. (Ensari, 1999: 8).

2. Okul Yönetimi ve Eğitimde Örgütün İşleyişi

Okul yönetimi bir bakıma eğitim yönetiminin sınırlı bir alana uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlı bir alanda uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlarını, genellikle eğitim sisteminin amaçları ve yapısı çizer. Eğitim yönetimi nasıl yönetimin eğitime uygulanmasından meydana geliyorsa okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana gelmektedir. (Bursalıoğlu, 2000, s. 18)

Okul bir eğitim kurumu olarak, belirlenmiş bir hukuki yapıya ve işleyişe sahiptir. Bu anlamda okulda, gerçekleşecek eğitsel etkinliklerin amaçları önceden saptanmıştır. Başka bir anlatımla, okul bağlı olduğu eğitim yönetimi üst sistemi tarafından kontrol edilen ve belli prosedürlere dayalı olarak işletilen örgüttür. Ancak önceden yapılandırılmış bir işleyiş ve belirlenmiş amaçlara dönük olarak örgütlenen okulların içinde yer alan insanların ve çevresel etkenlerin etkisiyle farklı kültürel kimliklere sahip oldukları bilinmektedir. (Aydın, 2004, s.20)

İyi bir öğretim kurumu olarak okul öğrenmeyi teşvik eden bir kurum olarak kalabilmek için durmadan değişen, yaşayan bir kurum olmak durumundadır.

Okulun ana müşterileri öğrenciler ve aileleridir. Aileler ve veliler, aynı zamanda okulun tedarikçileridirler. (Çocuklarını okula vermeleri nedeniyle). Veliler, çocuklarına ilk sorumluluk anlayış ve sevecenlik derslerini vermeleri, onların doğum öncesi ve sonrası fiziksel ve zihinsel sağlıkları, gerekli fizyolojik ve psikolojik beslenmelerini

sağlamaları nedeniyle de tedarikçi sayılırlar. Okul ve yönetimi, bu çocukların potansiyellerini, okuldaki öğrenme sürecinden en fazla yarar sağlamak üzere optimize edebilmek için velilerle birlikte çalışırlar. (Ensari, 1999: 32)

Okulun fonksiyonları beş kategoride toplanabilir: (1) Teknik/ekonomik fonksiyonlar; okulun, bireyin, kurumun, yerel toplumun, ulusal hatta uluslar arası toplumun teknik ve ekonomik gelişmelerine katkısıdır. (2) İnsan/ sosyal fonksiyonları: Okulun insanın gelişmesine ve sosyal ilişkilere katkısıdır. (3) Kültürel fonksiyonları, okulun kültür aktarma ve kültürün gelişmesine katkısıdır. (4) Eğitimsel fonksiyonları: Eğitimin, toplumun çeşitli kesimlerinde sürdürülmesi ve geliştirilmesidir. (5) Politik fonksiyonları: Toplumun çeşitli düzeylerinde okulların politik gelişmelerine olan katkılarıdır. (Balcı, 2001:86)

Okul denilen örgütün eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi, okulun eğitim yönetimini meydana getiren bir kuruluş oluşu, sistemin en önemli parçası bulunuşu ve eğitimi değerlendirebilme araçlarının başında gelişidir. Bir toplumda sosyal ve ekonomik çevrenin eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşılayabilen okul, eğitim sisteminin en temel unsuru olarak görülür. Bu nedenle bir topluma göre iyi olan sistem, sosyo-ekonomik yapısı farklı olan diğer bir toplum için iyi olmayabilir. Eğitim sistemi içinde okulların temel işlevi öğrencilerine istenilen davranışı kazandırmak ve bunun için çevreyi gerekli biçimde düzenlemektir. Toplumda meydana gelen değişimler okuldaki yönetici ve öğretmenlerin de düşünüş ve davranışlarında değişimleri zorunlu kılar. Okul yöneticisi ve öğretmenler bu gelişmelerin öncüsü ve gerekli yeniliklerin uygulayıcısı olma durumundadır. (Küçükahmet ve diğerleri, 2004, s.5)

Sistem yaklaşımında yönetimin görevi, okulun gerçek ve gelecek güçlerini, çevrenin gerçek ve gelecek ihtiyaçları ile ahenkleştirmek olduğuna göre, okul-çevre ilişkilerine sistem yaklaşımı, ikisi arasında güç ve ihtiyaç dengeleşmesini öngörmektedir.

Okul yönetiminde yer alan okul yöneticisi diğer okuldaki çalışanlardan farklı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Okul yöneticisinde bulunması gereken

özellikler şöyle sıralanabilir;

1. Kapsamlı insan bilgisine ulaşmış,
2. Etkili iletişim becerisine sahip,
3. Liderlik özellikleri baskın,
4. Ana dilini doğru ve güzel kullanabilen,
5. Felsefe, Matematik, Uygarlık Tarihi eğitimi görmüş,
6. Yabancı dil bilen,
7. İletişim teknolojilerine hakim, bilgiyi yöneten,
8. Beden ve ruh yönünden sağlıklı,
9. Eğitime inanmış yöneticidir.(Aksu, 1997, s. 4)

B. SINIF YÖNETİMİ ve SINIF YÖNETİMİNİN KAPSAMI

1. Sınıf Yönetimi ve Okul Örgütündeki Yeri

Sınıf yönetimi, eğitim yönetimi sıra dizininin ilk ve temel basamağıdır. Sınıf yönetimi, bir bakıma okul ve eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulanmasıdır. Eğitim yönetimi nasıl yönetimin eğitime uygulanmasından, okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana geliyorsa sınıf yönetimi de okul yönetiminin sınıfa uygulanmasından meydana gelir (Toprakçı, 2002: s.22).

Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitimde başarılı olmak için ilk adım olarak kabul edilir. Bu nedenle öğretmenin liderlik rolü ön plana çıkmakta ve grup dinamizmini bilmesi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda yönetim ile öğretim birbiri ile bağlantılı olmaktadır. Bir bakıma sınıf yönetiminde başarılı olanlar genellikle iyi öğretmen özelliklerini taşımaktadırlar.

Öğretmenlerin eğiticilik özelliği kadar yöneticilik özelliklerinin de geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Sınıf yönetimi konusunda geliştirilmiş ilkeler öğretmenin grup yönetimi başarısına katkı sağlayıcı olabilir. Aynı şekilde öğrenme etkinliklerinin düzenli bir şekilde planlanması, sınıf içi kurallara uyulması ve sınıftaki işleyişin açık seçik belli olması da öğretmenin sınıf yönetimine katkı getirebilir; doğabilecek disiplin sorunlarını en aza indirebilir. Öğretmenin bireysel özellikleri, ders

verirken kullandığı stratejileri, yöntem ve teknikleri de sınıf yönetimini etkilemektedir (Açıkgöz,1996:25)

2. Sınıf Yönetimi Kapsamı ve Tanımları

Yukarıdaki eğitim yönetimi ve okul yönetimi tanımlarından hareketle sınıftaki varolan davranışları kontrol etmek amacıyla kullanılan her türlü yöntem sınıf yönetimi kavramı altında birleşmektedir.. Tanımlar sınıf yönetimini, varolan bir sorunu çözme ya da doğması muhtemel problemleri sezerek ortadan kaldırma olarak literatürde yer almaktadır. Bazı sınıf yönetimini tanımları aşağıdaki gibidir;

Sınıf yönetimi, öğrencilerin kötü davranışlarıyla baş etmenin ön plana çıktığı disiplin kavramının yanı sıra öğrenci gelişiminin etkileyebilecek her türlü önlemi içermektedir. (Doyle, 1983 s. 159-199; Akt. Açıkgöz, 1996, s. 115) Bu tanımda sınıf yönetimi bir sorun ile baş etme süreci olarak algılanmaktadır. Sınıf yönetimi bir problem ile baş etme yolu dışında; Öğretimin hedeflerini, öğrenciye kazandırabilmek için, ders ve derse ilişkin düzenlemelerin yapılması, öğretmen öğrenci etkileşiminin, öğrenci davranışlarının yönlendirilmesi. (Balay, 2002, s. 12) olarak da ifade edilmektedir.

Sınıf yönetimi; Sınıf etkinliklerinin etkili öğrenmeyi sağlamak üzere öğrenciyle birlikte öğrenci için planlanması, örgütlenmesi ve eşgüdümlemesi sürecidir. Sınıf yaşamının bir orkestra gibi yönetilmesi; içinde öğrenmenin gerçekleştiği bir çevrenin oluşturulması için gerekli olanak ve süreçlerin, öğrenme düzeninin, ortamın, kuraların sağlanması ve sürdürülmesidir. Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirilmesi, öğretim zamanının en aza indirilmesi, öğretim zamanının uygun kullanılması ve etkinliklere öğrencilerin katılımının sağlanması olarak ele alınan tanımda sınıf yönetimi sınıfta var olan tüm etkinliklerin öğretmen ve öğrenci gruplarıyla ile yapılan organizasyonu olarak belirtilmiştir. (Başar, 2001, 4-12)

Sınıf Yönetimi; Öğrencilere, öğretmen tarafından verilen görevlerin yerine getirilmesi için yapılan etkinliklerin tümüdür. (Wragg, 1995, 5) Etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayacak şekilde, sınıf etkinliklerinin öğrencilerle birlikte, öğrenciler ile yönetilmesidir. (Balay, 2003, s.19) olarak ifade edilen sınıf yönetimi tanımını

öğretmenin öğrenciye verdiği sorumluluklar olarak ifade etmiştir

Etkili bir sınıf yönetiminde öğrencileri her türlü fiziksel saldırıdan sağlıklı çevre koşullarından ve psikolojik açıdan kötü olan bu davranışlardan korumalıdır. (Gordon, 2001) Sınıf yönetimi; sınıfta öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının meydana getirilmesi sürecidir

Sınıf yönetimi; verilen süre içerisinde yer alan etkinliklerde bir grup öğrencinin işbirliğinin kurulması ve sürdürülmesidir. (Doyle, 1985, s 31-35; Akt. Açıkgöz, 1996, s. 115)Gordon ve Doyle'nın tanımlarına göre sınıf yönetimi sınıf ortamını eğitim ve öğretime hazır hale getirmek olarak ifade etmiştir.

Sınıf yönetimi; Belirlenen eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için planlama, örgütleme, uygulama ve değerlendirme işlevlerine ilişkin ilke, kavram, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli olarak uygulanmasıyla ilgili etkinliklerin tümü (Erdoğan, 2001;Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 7) olarak ifade edilen tanımda organizasyonların tümü olarak ifade edilirken, diğer bir tanımda öğretim süreçleriyle ilgilendirecek olursak; Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirilmesi, öğretim zamanının uygun kullanılması ve öğrencilerin derse etkin katılımının sağlanması(Başar, 2003; Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 7) ifadesiyle eğitim ve öğretim dışı etkinliklerin en aza indirgenmesi olarak ifade edilmiştir

Karmaşık bir süreç olan eğitim-öğretim sürecinin gerçekleştiği sınıfın yönetimi şu etmenlerden etkilenmektedir;

- Öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri,
- Okulun yapısı,
- Öğretmenlerin sahip olduğu kişisel özgeçmiş,
- Öğretmenlerin okul amaçlarına ilişkin inançları,
- Öğretmenlerin sınıf yönetimi alanındaki hizmet öncesi eğitimi,
- Okulca benimsenen kurallar.(Celep, 2001; Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 7)

C. SINIF YÖNETİMİ ve BOYUTLARI

a- Sınıf Yönetimine Etki Eden Değişkenler

Literatüre bakıldığında araştırmacıların sınıf yönetimi boyutlarını şu şekilde gruplandıkları görülmektedir; Kaya ve diğerleri(2003,s.10)'ne göre sınıf yönetimini; sınıf ortamının fiziksel düzeni, plan-program, sınıftaki ilişkilerin düzenlenmesi, sınıftaki davranışların düzenlenmesi ve süre kullanımı olarak beş boyut olarak ifade edilirken, Küçükahmet(2003, s.3-4)'e göre sınıf yönetimini beş boyut altında toplanmaktadır. Bunlar; öğretmenin kişisel özellikleri, sınıfın fiziki durumu, öğretim etkinliklerinin planlanması, zaman düzeni ve öğretmen-öğrenci ilişkileri olarak ifade etmektedir. Aydın(2004, s.2-3)'a göre sınıf yönetiminin değişkenlerini; öğretmen-öğrenci ilişkileri, olumlu öğretmen davranışları, okul yönetimi, aile, çevre olarak belirlemiştir. Erdoğan(2001, s.14-27)'nın sınıf yönetimi etmenleri sınıf içi ve sınıf dışı olarak adlandırarak sınıf dışı etmenleri; aile, okul, çevre, sınıf içi etmenleri ise; fiziksel ortam, eğitim programları, araç ve gereçler, zaman yönetimi, sınıf içi korku ve kaygılar, sınıfın kuralları, öğrenme-öğretme süreci, öğretmen ve öğrenci olarak gruplandırmıştır. Gündüz(2001,s. 22-34)'e göre sınıf yönetimine etki eden değişkenler; uzak-yakın çevre, aile, okul, öğretmen, öğrenci, program, eğitim ortamı ve eğitim yönetimi'nden oluşmaktadır. Başar(1999,s. 13-14)'ın sınıfın yönetimini beş boyut altında, sınıfın fiziksel ortamının yönetimi, öğretimin yönetimi, zaman yönetimi, sınıfta ilişki yönetimi ve davranış yönetimi oluşturmaktadır.

Lemlech(Akt. Taşdemir, 1998)'in; yaptığı bir araştırmaya göre sınıf yönetimi boyutları şu başlıklar altında toplanmaktadır: Meslek (alan) hakimiyeti, sınıf içinde amaçlı davranış gösterme, liderlik, planlama, iletişim, davranışların yönetimi, zamanın yönetimi, etkinliklerin yönetimi, değerlendirme.

Öğretmenler sınıfta kaliteli bir eğitim ve öğretim ortamı sağlayabilmeleri için öğrencilerin öğrendiği konular ve sınıftaki eğitim-öğretim etkinlikleri hakkında düşüncelerini öğrenmek için şu soruları şu soruları sormalıdır;

1. Öğretmenimiz bize nazik davranıyor mu?

2. Öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretmenin dikkatini çekiyor mu?
3. Öğretmenler sınıfta gereken otoriteyi sağlayabiliyor mu?
4. Öğretmenler sınıftaki öğrenme etkinlikleri için gereken fiziksel ortamı sağlayabiliyor mu?
5. Öğretmenler farklı kavramları öğrenmemiz için gerekli zamanı size ayırıyor mu?
6. Bu sınıftaki konuların birbiri ile ilintileri nasıldır?

Yukarıdaki sorular göz önüne alınarak Sınıf Yönetimi boyutlarını; iletişim, motivasyon, disiplin, sınıf düzeni sağlama ve öğretimi planlama olarak alt boyutlara ayrılmaktadır. Sınıfı iyi yönetmek ve derste öğrencilerden en iyi verimi alabilmek için bu boyutların hepsinin bir arada işlemesi gerekmektedir.

1. İletişim

İletişim kavramı iki bireyin bir arada olduğu her ortamda gerçekleşmektedir. Dünyaya geldiğimiz andan itibaren çevreyle sürekli iletişim içersine girmektediriz. İletişim sayesinde insanlar çevrelerindeki dünyayı oluşturacak anlamlar yaratır ve sonra bu anlamlara göre davranırlar.

İletişim kavramı latince ortak anlamına gelen “communis” ve ortak kılma anlamına gelen “communication” kavramının karşılığıdır. İletişim, bilgilerin düşüncelerin ve duyguların sözlü ve sözsüz olarak bireyden bireye veya gruptan gruba aktarılma, iletilme sürecidir. (Küçükahmet, 2004, s. 193)

İletişim genel olarak, insanlar arasındaki duygu ve düşünce alışverişi olarak ele alınmaktadır. (Cüceloğlu, 1997, s.10)

En popüler tanımına göre, iletişim bir göndericinin alıcıya belli bir etki arayan mesaj göndermesi faaliyetidir (Erdoğan, 2005)

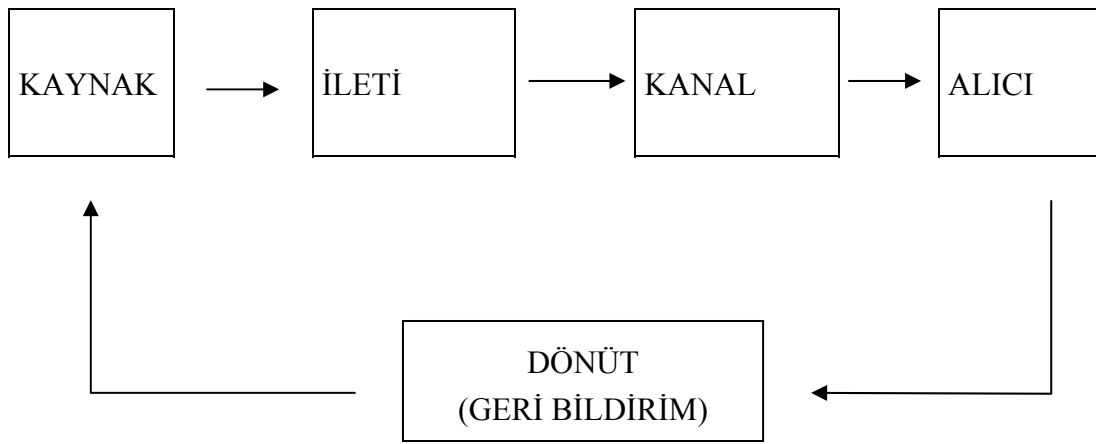
İletişim, iletilmek istenen mesajın ilgili herkes tarafından anlaşılması amacıyla kanaat ya da düşüncenin, yazı, konuşma ve görsel araçlarla veya bunların bir arada kullanılmasıyla iletilmesi, alınması veya değiştirilmesi olarak tanımlanabilir (Sillars

1995, Akt. Özlem, 2005).

İletişim, anlamı paylaşarak ortak hale getirme sürecidir. Anlam, duygusal ve düşünsel planda ortak amaçlar üzerinde yoğunlaşmanın ürünüdür.(Çilenti , 1984: 43)

Sınıfta iletişim, istem, mesaj ve bilgilerin çok yönlü akışıdır. Tek yönlü iletişim sakıncalıdır. Bu yüzden iletişimi, öğretmenden öğrenciye, öğrencilerden birbirlerine ve öğrencilerden öğretmene doğru kullanmak gerekir. (Balay, 2003: s. 41)

İletişim süreci ve temel öğeleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir,

Şekil 1. İletişim Şeması (Erdoğan, 2001, s. 37)

a-) Kaynak; Her iletişimde, süreci başlatan bir kaynak vardır. İletişim sürecini başlatan kişi olarak ifade edilmektedir. Öğretim söz konusu olduğunda, öğretmenin aktarma için seçtiği konuları ve bu konuların bir araya gelmesinden öğretmenin kaynak olduğu anlaşılmaktadır.

b-) İleti, Kaynaktan alıcıya gönderilen uyarıcıların içerikleri olarak ifade edilir.Amaçlar doğrultusunda hazırlanan içerik ve bu içeriğin belli bir kurala göre düzenlenmesinden ileti oluşmaktadır.

c-) Kanal; İletinin alıcıya gönderilmesini sağlayan araç ve yöntemlerdir. İletişimin gerçekleşebilmesi ve etkili olabilmesinde kanal seçiminin çok büyük önemi vardır.

d-) Alıcı; Gönderilen alıcıya hedef olan kişidir. Öğretimi esas aldığımızda alıcı öğrenci ya da öğrenciler ifade edilmektedir.

e-) Geribildirim; Alıcının kaynak tarafından gönderilen uyarıcılara tepkisidir. Alıcı kendisine ulaşan bilginin cevabını, karşı mesaj halinde geriye yansıttığı zaman dönüt yapılmış olmaktadır. Yüz yüze etkileşim dönütün en sağlıklı alındığı etkili iletişim biçimidir.

Sınıfta İletişim Kurma: Sınıf; öğrenciler ve öğretmenlerin, eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, kendilerinde varolan ve çeşitli iletişim araçlarıyla sağladıkları bilgi ve yaşantıları, uygun bir düzenlenişle paylaştıkları demokratik bir ortamdır. Bu ortamın yaratılması iletişimle olur. Öğrencilerin seviyelerinin, ilgi ve ihtiyaçlarının, yeterliliklerinin, olanaklarının öğretmence; eğitsel amaçların, araçların, eğitim ortamının düzenlenmesinin öğretmen kılavuzluğunda birlikte belirlenmesi iletişimle olur.

Sınıfta iyi bir öğrenci iyi bir iletişim ürünüdür. Bu nedenle öğretmen sınıfta iyi bir iletişim uzmanı olarak görev yapmalıdır. İletişimin sınıfta nasıl olması gerektiği konusunda uygulama sıkıntısı olan öğretmen, eğitim-öğretimin amaçlarını gerçekleştirilmede başarısız olabilmektedir. (Bozkurt, 1994: s. 40)

Sınıf içinde iletişim işlenmesi gereken en aktif kuraldır. Öğretmen sınıf içinde iletişim için uygun ortam hazırlamalı, iletişim bir amaca uygun olmalı, sınırlı olmalı, gereken kişiler gerektiği kadar iletişime katılabilmelidirler. İletişim gerek öğretmen gerekse başka kişilerce engellenmemelidir. Öğrencilerin tanınması, imkanların belirlenmesi, seviyelerin belirlenmesi, sorunların belirlenmesi, ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, bilgi akışının sağlanması, olumlu davranış kazandırılması ancak öğretmenin sınıfta oluşturduğu iletişim ortamıyla mümkün olabilir. İletişim öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene karşılıklı olursa yararlıdır. Tek yönlü iletişim sıkıcıdır ve dönüt yararlarından uzaktır. (Özlem, 2005)

İletişim; bu haber ve bilgilerin çok yönlü akımıdır. Öğretmeden öğrencilere öğrencilerden birbirlerine, öğrencilerden öğretmene, çevreden hepsine tek yönlü iletişim sıkıcıdır. İletişimde, dilini iyi kullanamayan öğretmenin, öğrenci başarısına katkı düzeyi düşer. Öğrenci öğretmenin ne dediğini açıkça ve kolayca anlayabilmelidir. Bu,

öğretmenin kısa cümlelerle, amaçlarla tam örtüşen, öğrenci düzeyine uygun konuşmasını gerektirir. Sınıftaki herkes öğretmenin konuşmasından aynı anlamı çıkarmalıdır. Yanlış anlayan yanlış, eksik anlayan eksik davranır. İletişim iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki sözlü iletişimdir.

I-) Sözlü İletişim:

Sözlü(konuşma ve yazma) iletişimi sadece kelimelerden oluşmayıp; konuşan ya da yazan insanın kelimeleri bir araya getirerek anlam ifade etmesidir. Sözlü ve yazılı iletişim kelimelerden çok daha önemlidir. İnsanlar konuşurken ve yazarken, kelimeleri de birlikte kullanırlar. İletişimini anlamı ses tonu ve vurgusu çok önemlidir. (Köktaş, 2003;Akt. Günay, 2003, s. 12)

Sözlü iletişim konuşma, dinleme ve yazılı iletişim olmak üzere üçe ayrılmaktadır:

Konuşma; duygu, düşünce ve dileklerimizi görsel ve işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletmektir. Konuşmacının konuyu anlatırken; ses tonu, jest ve mimiklerini çok iyi kullanarak mesajı alan kişiye daha etkin bir şekilde ifade etmesi gerekir bu aynı zamanda öğretmenlere bulunması gereken özelliklerden biridir.

Dinleme; İletişim sürecinde konuşmacı bir birey varsa mutlaka bunları da dinleyen bireylerde bulunmaktadır. Konuşma yapan bireyin ne demek istediğini anladığımızda iletişim engelleri ortadan kalkmaktadır.

Yazılı iletişim, mesajın seslendirilen sözlerle değil, yazı ile aktarılması ile oluşmaktadır. Mesajın daha kalıcı olması niteliğini taşıyan yazılı iletişim bir belge niteliğinde olduğu için, tekrarlanabilir olma özelliğini de taşımaktadır.

Öğretmenin öğrencileriyle iletişimde etkin dinleme; yalın, daha anlamlı bir ilişkinin gelişmesine fırsat verir. Öğretmenin kendisini dinlediği gören öğrenci, önce kendisine değer ve önem verildiğini, kabul edildiğini, buna bağlı olarak da sevildiğini düşünür. Bu durum öğrencide, benlik saygısının artmasına, kendisini dinleyen kişiye yakınlık duymasına neden olur. Sağlıklı mesaj akışı öğrencinin öğretmeni ile olan

ilişkilerin ve dinamik bağınu kuvvetlendirir. (Paksoy, 2003, s. 14)

II-) Sözsüz İletişim;

Karşımızdaki insanla iletişim kurarken, bir mesajı iletirken, üç kanalı kullanırız. Bunlar, söz(yazılı olarak ifade edilmesi), ses ve beden dili olmak üzere üçe ayrılır. Ferris ve Mahrebian(1967; s. 248-252, Akt. İzgören; 2003, s. 5-7)'nın yaptığı araştırma sonuçlarına göre bu üç kanalın etkisi araştırılmış ve sonuç olarak söz; %7, ses; %38 ve beden dilinin %55 karşımızdaki üzerindeki etkiye sahip olduğu bulgularına varılmıştır.

Sözsüz iletişim(beden dili) günlük hayatta ne kadar önem taşıdığı görülmektedir. Sözsüz iletişimde bireyin; bedeninin konumu ve duruşu, jestler ve beden hareketleri, yüz ifadeleri ve gözler, ses tonu, kıyafet büyük önem taşımaktadır. Bunu eğitim-öğretim ortamında düşünürsek, öğretmenin bir bilgiyi öğrenciye iletirken beden hareketleri ve ortamın iyi hazırlanması öğrencinin bilgiyi daha iyi anlamlandırmasına yol açmaktadır.

Sözsüz iletişimde şu özellikler öğretmen tarafından dikkate alınmaktadır;

- Sözsüz İletişim Etkilidir : Duygu ve ilişkiyle ilgili en etkili mesajlar, sözsüz mesajlardır.

-Sözsüz İletişim Duyguları Belirtir : Düşünceler sözlü iletişimle duygular sözsüz iletişimle en rahat ifade edilir.

- Sözsüz İletişim çift Anlamlıdır : çoğu kez, kişinin sözlü ve sözsüz mesajları, farklı anlamları vurgular. Sinirli olan kişinin yüz ifadesi, sesinin tonu ve bedeni, kızgınlık dolu mesajlar gönderdiği halde, sözleri bu kızgınlığı saklamaya çalışabilir. Bir konuşma, görüşme ve tartışmada kişi gerginliğini saklamaya çalışabilir, birinin kendi hakkında üzülmesini istemediği anlar olur, yada kendini düşündüğünden daha cazip göstermek isteyebilir.Bu çelişkileri kendinde ve başkalarında yakalamasını öğrenen kişi, insan ilişkilerinde daha güçlü bir duruma geçmeye başlar.

- Sözsüz İletişim Belirsizdir : Sözsüz iletişim, bireyin duygularını daha iyi yansıtabildiği halde, değişik yorumlara açık olduğundan hemen bir sonuca varmak doğru değildir. (www.rehberogretmen.com)

Sınıf yönetiminde öğretmenin sahip olması gereken etkili iletişim becerileri şu şekilde sıralanabilir;

1. Öğretmen öğrencilerin duygularını dikkate almalı, ilgilenmeli, yaşadıkları duyguları onlarla tartışmak yerine anlamaya çalışmalıdır.
2. Öğrencilerin mesajlarını ben diliyle ifade etmelidir.
3. Öğretmen yargılayıcı değil betimleyici bir dil kullanmalıdır.
4. Öğrencileri etiketlememeli, onlara ad takmamalıdır.
5. Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak öğrencinin etkin katılımını sağlamalıdır.
6. Olumsuz davranışlarla karşılaştığında kısa açıklamalar yapmalı, öğrenciyi aşağılayıcı biçimde konuşmamalıdır.
7. Olumlu davranışları ödüllendirmeli ve takdir eden sözler söylemelidir.(Günay, 2003, s. 18)

Ayrıca öğretmen-öğrenci arasındaki etkili iletişim becerileri artırmak için şunları yapmalıdır.

1. Kişisel yakınlaşmalar için fırsat yaratmalı
2. Öğrenci etkinliklerine ilgi göstermeli
3. Öğrencilerle görüşmeler düzenlemeli
4. Öğrencilere ders yılı boyunca kart ve not göndermeli
5. Dilek kutularını kullanmalı
6. Okul gün ve gecelerine katılmalı
7. Spor faaliyetlerine katılmalı
8. Yeni gelen öğrencilere okuldaki görevlileri tanıtmalıdır.(Karip, 2004, s. 106-108)

Etkili bir iletişim için öğretmen; kendine güvenen, sabırlı, hoşgörülü, iyi konuşan, beden dilini çok iyi kullanabilen, dengeli, esnek, demokratik, sınıfta hareketli, dostça davranan, akılcı sorular soran, öğrenciyi motive edip katılmasını sağlayan, iyi görüşlü, yargılayıcı olmayan ve çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanma niteliklerini edinmiş olmalıdır. Ayrıca öğrencilerin jest ve mimikleri kadar öğretmenin jest ve mimikleri de sınıftaki iletişimi etkilemektedir. Öğretmenin sınıf içindeki duruşu, sesiyle hareketleri arasındaki uyum, hareketlerinin hızlı ve yavaş oluşu, sakin veya

sinirli oluşu öğrencileri etkilemektedir.

Öğretmen sınıf ortamında sağlıklı bir öğrenci-öğretmen ilişkisi kurabilmek için iyi iletişim ortamı ve sıcak bir sınıf iklimi oluşturmalı, Gordon (1993;Akt, Günay, 2003, s. 18-19) tarafından sıralanan ve kabul edilmezliğin dili olarak nitelenen iletişim engellerinden kaçınmalıdır. Bu iletişim engelleri, (1)emir vermek, yönlendirmek, (2)uyarmak, gözdağı vermek, (3) ahlak dersi vermek, (4) öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek, (5) öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek, (6) yargılamak, eleştirmek, suçlamak, (7) ad takmak, alay etmek, (8) yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak, (9) övmek, aynı düşüncede olmak, değerlendirme yapmak, (10) güven vermek, desteklemek, avutmak, duygularını paylaşmak, (11) soru sormak, sınamak, sorguya çekmek, çapraz sorgulamak, (12) sözünden dönmek, oyalamak, şakacı davranmak, konuyu saptırmaktır.

Anderson(1991;Akt, Açıköz, 1996, s.138-139) sınıfta etkili iletişim kurulması için getirdiği öneriler şu şekildedir.

1. Öğrencilere sunulan bilgi ve açıklamalar net ve anlaşılır olmalıdır.
 - a. Dersin genel bir çerçevesini çiziniz, konunun ayrıntıları ya da önemsiz noktaları üzerinde odaklaşmak yerine geniş bir resmini çiziniz.
 - b. Gerektiği zaman özellikle zor kavramları açıklarken tekrarlama yapınız.
 - c. Konuyu dağıtmaktan kaçınınız ve konuya odaklaşınız.
 - d. Zaman zaman sorularla ya da bazı işler yaptırarak öğrencilerin anlama düzeyini saptayınız.
 - e. Ana noktaları açıklarken çeşitli örnekler veriniz ve öğrencilerin soyut kavram düşünceleri anlamalarına yardım ediniz.
 - f. Öğrencilere önemliyle önemsizi ayırt etmeyi öğretebilmek için nerelerin önemli olduğunu söyleyiniz.
 - g. Açıklamalarınızda net terimler kullanınız.
 1. Yeni öğrenilenlerin öncekilerin ilişkilendirilmesi yardım edecek net kavramlar kullanınız.
 2. Hem gösterip hem açıklamak birisini yapmaktan daha iyidir.
 3. Sınıfta soru sormanın iki ana amacı öğretmenler tarafından iyi anlaşılmalı ve bu iki amaca uygun soru sorma teknikleri kullanılmalıdır. Soru sormanın amaçlarından biri

öğrencilerin anlayıp anlamadığına bakmak, diğeri ise öğrenciyi düşünmeye sevkettir.

4. Öğrencilerin yanıtlarıyla ilgili dönüt verilmeli ve yanlışlar düzeltilip doğrular pekiştirilmelidir.

Çocukların; toplulaşması, anti sosyal davranışlardan uzak durması, gelecekteki ruhsal sağlıkları, uygun cinsiyet rolü kimliği kazanmaları, başkalarını daha iyi anlama (empati) ve ben merkezlikten uzaklaşmaları, eğitim isteği ve akademik başarılarının yükselmesi üzerinde öğretmen-öğrenci iletişimi etkin bir rol oynamaktadır. (Yılmaz; 2001, s. 157)

2. Disiplin:

Disiplin sözcüğü Latince “discipulus” sözcüğünden gelir ve bu sözcüğün kökü de disco’dur ve öğrenme anlamını taşımaktadır. Disiplin kelime anlamı olarak bir işi uygun kurallarıyla yapmayı öğrenmek ve uygun bir biçimde yaparak başarmak anlamını taşımaktadır.(Halis, 2001: s.93;Akt. Özdem, 2003, s. 9)

Disiplin kavramı, günlük yaşamda “düzen”, “intizam” anlamında kullanılmaktadır. Yine disiplin, “itaat eğitimi” anlamına gelmektedir. (Hesapçıoğlu, 1998, s.339Akt. Altay, 2003, s.14).

Disiplin,; başkaları tarafından işbirliğine kapalı, saldırgan ya da diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış, insanların haklarını korumaya yöneliktir. (Celep, 2000, 109)

Disiplin olayına bireysel ve örgütsel boyutta bakılabilir. Bireysel anlamda disiplin bireyin kendini belirli ihtiyaç ve isteklere uyarlamak amacıyla özdenetimini geliştirme çabasıdır. Örgütsel anlamda disiplini bireysel disiplinden ayıran temel fark disipline eden ile disipline edilen kişinin birbirinden ayrılmasıdır. (www.bilgiyonetimi.org)

Sınıfta disiplin, öğrenme etkinliklerinin gerçekleşmesi için gerekli düzenin sağlanmasıdır. (Arabacı, 2005, s. 22)

Disiplin, çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretmek, kendi kendini denetleme ya da beden içi denetim demek olan ahlak gelişimini sağlamak olduğunu

ifade etmektedir. Buda dıştan gelen bir zorlamayla olmaz.

Kısaca disiplin, yapılan işlerin belli bir düzen içerisinde yürütülmesidir. Disiplin tanımlarına baktığımızda disiplinin şu kavramlarla ilişkili olduğu söylenebilir; İstenmeyen davranış, öğretmen tepkileri, öğrencinin kendini kontrolü, kuralların uygulanması, öğrenme ortamını oluşturma, uygun öğrenme etkinliklerine katılma, öğrenme zamanının artırılması, sorumluluğun öğretilmesidir. (Aydın, 2004, s. 328-329)

Okulda ve sınıfta disiplinden, daha çok öğrenci davranışlarının eğitimciler tarafından kontrol edilmesi anlaşılır. Oysa öğrenciler, bir başkası tarafından kontrol edilmek yerine, kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenirlerse disiplin, zaman içinde öğrenilebilecek ve içselleştirilebilecek bir alışkanlığa dönüşür. Öğrencilere kendi kendilerini kontrol etme, kendi davranışlarını denetleme ve kendilerini yönetme becerisi kazandırıldığında, öğretmenler zamanlarının çoğunu eğitim ve öğretime harcayabilirler. Okul ve sınıf disiplininin en önemli parçası, eğitimcilerin kendi disiplin anlayış ve uygulamalarıdır. Öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilerinde görmek istedikleri davranışları, önce kendileri göstererek onlar için iyi bir rol modeli oluşturmalıdır. (Temel, 2005)

Okul bir bütün olarak ele alındığında, her bir sınıfta ve sınıflara paralel olarak okulun tümünde uygulanacak disiplin yönetim stratejileri kendi içinde tutarlı ve bütünü tamamlar nitelikte olmalıdır. Ancak bu şekilde, okulda bir bütün olarak arzu edilen öğrenme merkezli amaçlara ulaşmak mümkün olacaktır. Eğer öğrenci, istenmeyen, okula ve sınıfa yakışmayan davranışlara yönelirse öğrenmeye ayracağı enerji ve zamanda sınırlanacaktır. Bu nedenle sınıfı ve tüm okulu içene alan bir davranış yönetim stratejiler standardı ya da politikası oluşturmak gerekmektedir. (Türnüklü, 2005, s. 149)

Sınıfta disiplin problemi oluşturan istenmeyen davranışlar ve nedenlerine ilişkin olarak Tertemiz(2000, Akt. Temel, 2005)' in görüşleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Sorun Olan Davranışlar; 1- Sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin beklenti ve kuralları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan geçici ilgisizlikler: Etrafa bakmak, ıslık çalmak, hayallere dalmak, sırayı dizleriyle kaldırmak gibi. 2- Aşırı ders dışı davranışlar: Yüksek sesle

konuşmak, kandırmak, aldatmak, kopya çekmek, birbirine not yollamak, dersle sürekli ilgilenmemek gibi. 3- Öğretmenin dersi anlatmasını ve öğrencilerin çalışmalarını engelleyen durumlar: Sınıf kurallarına veya öğretmenin isteklerine uymamak, vurmak, sürekli gürültü yapmak, diğer öğrencilerle çatışmak, dikkat dağıtıcı sözler söylemek, fiziki saldırıda bulunmak, diğer öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılmalarına engel olmak, sınıf malına zarar vermek vb. davranışlardır.

Disiplin; ceza kavramı ile asla karıştırılmamalıdır. Ceza yıkıcı davranışa tepkidir. Disiplin ise; yıkıcı davranış ve bundan doğan tepkiyi önlemek içindir. Başka bir deyişle, problemi önlemek için ne yaptığımızın yanında, problem doğduğunda ya da oluştuğunda ne yaptığımızla da ilgilidir. (mardin.meb.gov.tr/egitimde_sinif_yonetimi)

Disiplin sorunlarında öğretmen cezaya başvurmak yerine alternatif kontrol yöntemlerine başvurmalı, her şeyden önce öğretmen kendini kontrol etmeli, nazik, yardımcı, saygılı olmalı, öğrencilerinin kullanmasını istemediği dili kullanmamalı ve olayları sakin ve mantık çerçevesinde çözmelidir. (Aksoy, 2001, s. 12)

Davranışların disiplin soru olarak ifade edilebilmesi için dört temel ölçüt kullanılmaktadır. Bunlar;

- 1.Davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi,
 - 2.Davranışın, öğrencinin kendisini ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması,
 - 3.Davranışın, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi,
 - 4.Davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir.
- (mardin.meb.gov.tr/egitimde_sinif_yonetimi)

Sınıfta meydana gelecek bütün disiplin sorunlarından öğretmen sorumludur. Sınıfta karşılaşılan disiplin sorunları şu nedenlerden dolayı oluşmaktadır; Sınıfın fiziksel düzenlemesi, öğrencilere sorumluluk verme biçimi, Öğretmenin sınıf yönetimi becerisi, öğrencilerin birbirleriyle ilişkisi olarak görülmektedir.

Sınıfta meydana gelebilecek disiplin sorunlarında öğretmenin alacağı önlemler, sınıfın tamamını rahatsız etmeden ve öğrenme-öğretme etkinliklerini amacına

ulaşmasını engelleyecek bir biçimde değil derse gereken güdüyü tekrar sağlama amacıyla yapılmalıdır. Disiplin problemlerine karşı alınan önlemler; göz teması, genel sözlü uyarı, soru sorma, uyarma, Doğru davranışı gösterme, umursamama ve fiziksel müdahaledir. (Kaya, 2003, s.181-184)

Öğrencilerin uygun davranış göstermesini sağlamak ve ortaya sorun çıkmasını önlemek için şu dört yolu izlemek gerekir;

1. Uygun davranışı uygulamayı ön plana çıkartan olumlu bir iklim oluşturmak,
2. Öğrenci davranışına ve akademik gelişmesine kılavuzluk etmek,
3. İşlemlerin, kuralların ve sonuçların kullanımı tutarlı olmalı,
4. Uygun olmayan davranışlara öncelikle değinmek. (Celep, 2000, 87)

Öğretmenler, sınıf kurallarını, sınıfın değerlerini, ilkelerini öğrencilerle birlikte, işbirliği yaparak saptamalıdır. Başkaları tarafından alınan kararları kabul ettirmek zordur. Öğrenciler kararları kendileri alırlarsa, uymayanlar hakkında kendilerine yaptırım koyarlarsa, kuralların işleyişini ve savunuculuğunu yine kendileri yaparlar. Okuldaki disiplin kuralları, bireyin öğrenme, kendini gerçekleştirme özgürlüğünü engellememelidir. (Arabacı, 2005, s. 22)

Dengeli ve etkili disiplin sistemi, öğrenciye çalışma alışkanlığı kazandırmalı, öğrenme merakını köreltmemeli, sorumluluk duygusunu geliştirmeli, yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkmasını engellememelidir. (Cürebal, 2000, s.10)

İstenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellemede öğretmenin uygulayacağı kurallar;

1. Sınıfı etkin bir şekilde izleme ve bunu öğrenciye hissettirme,
2. Sınıfta bulunduğu yeri iyi belirleme
3. Konulan kuralları etkin bir biçimde uygulama,
4. Problem öğrencileri ve problemin kaynaklarını belirleme,
5. Bütün öğrencilere eşit davranma,
6. Sıcak bir sınıf ortamı yaratma,
7. İstenilir davranışları vurgulayan olumlu dil kullanma,

8. İstenilen davranışı belirleme ve ödüllendirme olarak belirlenmelidir.

Öğretmenlerin yakındıkları disiplin sorunları aşağıdaki maddelerde verilmiştir. Bunlar; Sırası gelmeden konuşmak veya sürekli konuşmak, Gürültü yapmak, Öğretmeni dikkatle izlememek, Diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmak, Haklı bir neden olmadan yerinden kalkmak, İstenilen öğretim etkinliğine katılmamak, Derslere geç kalmak, Ders araç-gereçlerini getirmemektir.

İstenmeyen öğretmen davranışları şu şekilde sıralanmaktadır; notla tehdit etme, ceza olarak ödev verme, sadece anlatım yöntemini kullanma derse güdülememe, cesaretlendirmeme, espirituél olmama, ödevleri kontrol etmeme, sınıfa sırtını dönme, istenmeyen davranışları düzeltmeme, sadece başarılı olanlara söz hakkı verme, yanlış davranışı veya yanıtı aşırı eleştirme, olumsuz sözlerle etiketleme, öğretmediği konularda sınav yapma, dersi iyi planlayamama, öğrencileri boş bırakma, zorlama ile disiplin sağlama, sınıfta herkesin görebileceği yerde durmama v.b. Davranışlar öğrenciler tarafından öğretmenin yapmamasını istediği davranışlar olarak sıralanmaktadır. (www.rehberogretmen.com)

İyi bir disiplin büyük oranda, öğretmenlerin öğrencileri ile olan ilişkilerinin biçimine bağlıdır. Öğrencileri ile iyi ilişkiler geliştiren öğretmenler, çok az disiplin sorununa sahiptirler. Sonuç olarak sınıf disiplini açısından öğretmen-öğrenci ilişkisinde şu ilkeler dikkate alınmalıdır; Öğretmenler, öğrenci ilişkisi, öğrencilerin kendilerini önemli ve kabul görmelerine olanak sağlayan etkili iletişime dayandırılmalıdır, öğrencilerin benlik bilinçlerinin güçlendirilmesine fırsat sağlanmalıdır. (Celep, 2001: 272 s. 24)

İlköğretim sınıflarında basit, küçük öğrenci istenmeyen davranışlarıyla daha sık karşılaşmaktadır. Öğretmenin sınıf içersinde öğrenme ve öğretme süreçlerindeki yaratacağı düzenlemelerle bu davranışlar önlenir. Bunun için öğrencinin zihinsel yeteneklerini kullanarak bilgiyi keşfettiği, karşılaştırma ve açıklamalar yapıp sorular sorduğu değişik etkin öğrenme stratejilerinin kullanıldığı, öğrencinin kendi öğrenmesi ile ilgili kararlar alıp uyguladığı, içinde sosyal etkileşim olan etkin öğrenme anlayışı benimsenmelidir. (Türnüklü ve Yıldız 2002; 285 s. 35)

3. Motivasyon;

Motivasyon kavramı, davranışı başlatan yön veren, devam ettiren veya belirli bir davranışın tercih edilmesini sağlayan güç anlamında kullanılır. (Burden, 1999;Akt. Karip, 2004, s.112)

Motivasyon(güdülenme) dilimizde güdü, harekete geçiren güç olarak yerleşmiştir. Güdüleme insanı harekete geçiren ve hareketlerinin yönlerini belirleyen, onların düşünceleri umutları inançları kısaca arzu; ihtiyaç ve korkularıdır (Fındıkçı, 2000).

Motivasyon bir hedefe ulaşmada ,enerji veren, onu güçlendiren ve yönelten bir güçtür. Motivasyonu yüksek öğrenci; okula karşı olumlu bir düşünceye sahiptir. Güç görevlerin üstesinden gelebilir ve bilgiyi derinlemesine işler.

Motivasyon; Motive kelimesi, güdü, saik veya harekete geçirici güç, anlamına gelmektedir. Motive temel kavramından . türetilen motivasyon (güdüleme) ise davranışı hedefe doğru yönlendiren ve faaliyete geçiren bir güçtür. Motivasyon; istek ve arzuları, ihtiyaçları, dürtüleri ve ilgileri de kapsayan genel bir kavramdır. Motivasyon; (güdülenme) okuldaki öğrenci davranışlarının yönünü, şiddetini ve kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynaklarından biridir. Okul ve sınıfta gözlenen öğrenme güçlüklerinin ve disiplin olaylarının önemli bir kısmının kaynağı güdülenme ile ilgilidir. Yeterince güdülenmemiş bir öğrenci öğrenmeye hazır hale gelmemiş demektir. Öğrenciler daha çok merak ettikleri ve ilgi duydukları konuları daha kısa sürede öğrenirler.

Motivasyon içsel ve dışsal olmak üzere iki bölümde incelenmektedir.

a-) İçsel motivasyon;

Öğrencinin kendisinden kaynaklanan ihtiyaçların oluşturduğu motivasyondur. (Reece ve walker; 1997 Akt. Karip, 2004, s. 113) İçsel motivasyonun kaynağı bireyin içinden gelen merak, ilgi, öğrenme ihtiyacı, yeterlik ve gelişme duygusu olmaktadır. Derse başlamadan önce öğretmenin kazandırılacak olan davranışı öğrencilere anlatarak

bu davranışları geçmişte karşılaşılan bir problem ya da öğrenciler için anlamlı bir yaşantı ile ilişkilendirilmesi içsel motivasyonu artırabilir. İçsel motivasyonda dışarıdan ödüle gerek yoktur, birey amacı gerçekleştirdiğinde doyuma ulaşır.

b-)Dışsal motivasyon;

Bir görevin ya da bir amacın gerçekleştirilmesi sonucunda bireye başka bir birey tarafından sağlanan ödüllerle oluşturulan motivasyondur. Dışardan gelen ödül, baskı, ceza, rica gibi etkilerle ortaya çıkar. Başarılı öğrencilere verilen takdir ve teşekkür belgesi doğru verilen cevaplardan sonra öğrenciyi dönüt verme dışsal motivasyon örnekleri olarak verilebilir.

Öğrenciye ders esnasında motivasyonunu yüksek tutmak, derse karşı ilgiyi artırmakla birlikte sınıf yönetimindeki karşılaşılan sorunları en aza indirmektedir. Sınıf ortamında öğrencileri motive edebilmek için kullanılacak stratejiler altı başlık altında incelenebilir; Öğrencilerin ilgilerini anlama, Konunun kullanılabilirliğini açıklama, Öğrencilerin başarı beklentisi oluşturmalarına yardımcı olma, Dersi ilginç hale getirme, Öğrencilerden istek uyandırma, Ödüller kullanma

Öğretilen konu birey için anlamlı olmalı, çalışma sistemli ve aşamalı olmalı ve öğrenen kişi katıldığı alanı tanımalıdır. Gerekli çaba düzeyi bireyin yeteneğine göre değiştirilmesi ve beklenti düzeyi çocuğun okuldaki başarı ya da başarısızlık yaşantılarına uygun olmalıdır. Elde edilen başarı sonuçları sınıfta karşılaştırılmalıdır. Genel ödüller cezadan daha etkilidir ve sınıfta daha olumlu bir duygusal hava yaratır. Başarı üzerine odaklanmalı ve her birey için gerçekçi bir beklenti düzeyi saptanıp özel ilgi gösterilmelidir. (Kaya, 2003, s.102)

Motivasyon belli amaçlara ulaşmak için bir güç kazanma hali olarak aldığımızda, sınıfta gerekli şekilde motive edilmemiş öğrencinin şu davranışları göstermesi söz konusudur. Öğrenci derse düzenli olarak devam etmez, dikkatli dinlemez, ilgisini arkadaşlarına ya da dışarıdaki hadiselerle yöneltmiştir, ödevlerinde güçlükle karşılaşınca onlara cevap aramak istemez, derse-konuya ilgisiz görünür, öğretmen tarafından derse çekilmekte güçlük çekilir.Buna karşılık motivasyonu yüksek olan öğrenci ise derslerine hazırlıklı gelir, sürekli soru sorar, tartışmalara katılır, araştırmacıdır, enerjisi yüksektir.

Öğrenciler iyi öğrenemiyorlarsa bunun başlıca sebeplerinden biri; derse konuya ilgi duymamalarıdır. Öğretmenin yapacağı ilk öğrencide gizli güç olan ilgiyi temin etmektir. Bir etkinlik sürecindeki bir organizmanın beklenen davranışı sergileyebilmesi için yeterli düzeyde güdülenmesi gerekir. Güdüleme boyutunda yetersizlik gösteren organizma ulaşması gereken hedefe odaklanma bakımından problemler gösterecektir. Kendisini bir bütün olarak sorumluluk taşıdığı etkinliklere değil de konu dışı etkinliklere taşıyabilecektir.

Kısaca ifade etmek gerekirse; güdülenmiş davranışlarla güdülenmemiş davranışlardan şu yönlerden farklıdır:

1. İlgi duyma ve dikkat etmede süreklilik.
2. Davranışların yapılması için çaba göstermeye ve gerekli zaman harcamaya isteklilik.
3. Konu üzerinde odaklaşma kendini verme ve güçlüklerle karşılaştığında istenilen davranıştan vazgeçme, sonuca gitmede ısrarlı olma ve kararlılık. (de.essortment.com/motivatingstude_rbsm.htm)

Öğrenci, yakınlık duyduğu, kendisine değer veren ve dostça davranan bir öğretmenin sınıfında, kendisine yakınlık göstermeyen bir öğretmenin sınıfında olduğundan daha rahat hissetmektedir. Öğretmen ve öğrenciler arasında karşılıklı güvene ve saygıya dayalı sıcak ilişkilerin kurulduğu sınıflarda üretkenlik artmakta, disiplin sorunları azalmakta, eğitimsel amaçlara ulaşma olasılığı yükselmektedir. (Geçer ve Deryakulu, 2004, s. 520)

Öğretmenin, öğrencilerine istenilen davranışlarını kazandırabilmesi ve etkili Sınıf Yönetimi becerisine sahip olabilmesi için, öğrencilerine öğrenme motivasyonlarını yükseltmesi gerekir. Bunun gerçekleşmesi için;

1. Öğrenciye istenilen bir davranışı kazandırmada model olmaktır.
2. Öğrenilecekleri bir sorunla ilişkilendirmektir. Öğrenci öğreneceklerinin gerçekten öğrenilmesi gerekli şeyler olduğuna inanmalı ve bunların hangi problemlerin çözümünde kullanılacağını bilmelidir.
3. Öğrencinin dikkati sürekli olarak öğrenme materyaline kanalize edilmelidir.

- Güdülenme, süreklilik ve bütünlük gösteren bir etkinlik sistemi içinde tasarlanmalıdır.
4. Güler yüzlü, sabırlı, tutarlı, sevecen, dürüst ve anlayışlı bir öğretmen kişiliği, öğrencinin derse güdülenmesinin ön şartıdır.
 5. Öğretmenin başarısızlıktan korkulmaması gerektiğini her zaman ve her durumda vurgulaması ve özellikle içe kapanık öğrencileri güdüleyebilir.
 6. Güdülemenin bireysel ayrılıkları dikkate alarak yapılması gereklidir. Başarılı bir güdüleme, öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermelidir.
 7. Öğretmen, öğrenciyi utandırma, eleştirme, gülünç duruma sokma, küçük düşürme ve cezalandırma, suçlama ve tehdit gibi davranışlardan kendini korumalıdır. (www.egitim.aku.edu.tr/motivasyon.doc)

Ebeveynler ve öğretmenler, bu koşulları optimize etmek için, öğrenme ortamını nasıl hazırlarlar? Bu soruya cevap geniş ve çeşitlidir. Belirli stratejiler, çeşitli kültürler ve ortamlara bağlı olabilir. Fakat, aşağıdaki genel prensipler uygulanmalıdır:

1. Öğrencinin üzerindeki baskı minimize edilmelidir, örneğin,
2. Ödevin, öğrencinin yaşı ve yetenek seviyesi için üstesinden gelebileceği uygun bir düzeyde olmasını gerekmektedir.
3. Ödev, aynı zamanda, anlamlı ve öğrenciyle alakalı olmalıdır.
4. Ödüller uygun zamanda kullanılmalıdır. (Atherley, Akt. Keskin, 2005)

4. Sınıf Düzeni;

Eğitim-öğretim etkinliklerinin olduğu alanın öğrencilerin ihtiyaçlarına ve öğretim etkinliklerine uygun olmasını gerektirir. Sınıf içi düzenlemelerin içten, güvenli ve öğrenmeleri destekleyici şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu görevi üstlenen öğretmendir. İyi düzenlenmemiş bir sınıf ortamında kaliteli bir eğitim ve öğretim ortamı olacağı söylenemez.

Sınıfın fiziksel düzeninin nasıl olacağı konusunda karar vermek için şunlar izlenmelidir.

1. Çok fazla hareketin olacağı alanları belirlemek,
2. Öğrencinin öğretmeni kolayca görebildiğinden emin olmak,
3. Öğretim araç-gerecinin kullanımı ve öğrenci araç gereçlerinin hemen ulaşılabilir

olmasını sağlamak.

4. Öğrencilerin sınıfın bütün sunumlarını ve oyunlarını kolayca görebildiğinden emin olmak. (Evertson, Emer, Clements, Worsham, 1997: Akt Celep, 2000, 17)

Sınıf Yönetiminde, ders dönemi öncesi sınıfın hazırlanmasında şu hususların tek tek elden ve gözden geçirilmesi ve yerine getirilmesi gereklidir.

- Öğrenci sayısı
- Sıraların yerleştirilme düzeni
- Öğrencilerin oturuş biçimi
- Gürültü durumu
- Işığın gidiş yönü
- Ortamın temizliği
- Aydınlatma durumu
- Araç-gereç durumu
- Isıtma durumu
- Sınıfın boyası ve görünümü (mardin.meb.gov.tr)

Sınıf içi fiziksel düzenin değişkenlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

a-)Öğrenci Sayısı;

Bir sınıftaki ideal öğrenci sayısını vermek tam olarak mümkün olmasa da genel olarak 30'un üstünde olmaması istenmeyen bir durumdur. Öğrenci sayısı izlenecek yöntemin de belirlenmesinde etkili olmaktadır. Öğrenci sayısının çok olduğu sınıflarda genelde öğretmen merkezli bir anlatım yolu izlenirken, öğrenci sayısının az olduğu dersliklerde bireysel anlatım yöntemine daha çok ağırlık verilmektedir.

Sınıftaki öğrenci sayısının başarıya etkisi ile ilgili yapılan bir araştırmaların bir çoğunda şu sonuçlar elde edilmiştir. (Tutkun, 2002:139, Akt, Alcı, 2003, s.6)

- a-) Öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda başarı yüksektir.
- b-) Bu başarının yüksek olması için sınıflardaki öğrenci sayısı sınıf başına 20'den çok olmamalıdır.
- c-) Öğrenci sayısı az olan sınıflar, özellikle ilköğretim basamağındaki okuma ve matematik derslerinde etkilidir.

d-) Sosyo-ekonomik yönden yetersiz olan çocuklar daha iyi akademik başarı gösterirler.

b-)Sınıfın Isısı;

Sınıfın çok sıcak ya da çok soğuk olması öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını azalmaktadır. Sınıf içersindeki sıcaklıklar ğrenci ve ğretmeni rahatsız etmeyecek düzeyde olmalıdır. İdeal sınıf ısısı 20-23 derece arasında olması uygundur. (Kaya, 2003, s. 139)

Sınıfın sıcaklığının aşırı yükselmesi, fiziksel rahatsızlıklara, ilginin dağılmasına, zihnin gevşemesine neden olmaktadır. Düşük ısı, çabaları ısınmaya yöneltmekte, zihnin bir konuda odaklaşmasını güçleştirmektedir. (Başar, 1999:31Akt. Gündüz, 2001, s.46)

Bunun için öğretmenin sınıfın ısınısını, havanın durumuna, neme, mevsime ve öğrenciye göre düzenlemelidir.

c-)Işık

Sınıfta ışık doğrudan değil dolaylı gelmeli, doğal aydınlatma yolları kullanılmalıdır. Işık ve pencere düzenini, güneşe ve mevsimlere göre değişebilir olması işleri kolaylaştırır. Pencerelerin alanı, güneş ışığından yeterince yararlanmaya uygun olmalıdır.

Gereğinden çok aydınlatma veya yetersiz aydınlatma ilginin azalmasına neden olmaktadır. Aşırı ışık gözü yorar. Okuma hızını ve dolayısı ile anlamayı düşürür. Dikkatsizliğe neden olmaktadır. Aynı şekilde düşük ışıktaki da aynı durumlar gözlemlenmektedir. Gün ışığından daha etkin yararlanmak için, sınıf pencerelerinin temiz ve büyük olması gerekir. Işığın ğrencilere direkt gelmesi değil dolaylı olarak gelmesi sağlanmaktadır. Sınıf içersine gelen doğal aydınlatmanın, öğrencilerin sol omzundan gelmesine özen gösterilmelidir.

d-)Renk

Renkler kendilerine özgü dilleri ve dünyaları olan, gizemli duyguların temsilcileridir. (Aydın, 2004, s. 37) Sınıf duvarlarının rengini içindeki eşyaların renk seçiminde, öğrencilerin psikolojik ve fiziksel yapıları göz önünde bulundurulmalıdır.

Liseye kadar sarı, pembe ve şeftali rengi, lise sonrasında ise, mavi ve mavi-yeşil tonlar önerilmelidir. (Başar, 1999;31 31Akt. Gündüz, 2001, s.48) Sınıfın iyi bir renk uyumu ile boyanması, göz estetiğini ve zihinsel etkinlikler açısından uyarıcı etki yapabilir.

e-)Havalandırma

Sınıfta ortamında bütün öğrencilerin ve öğretmenin solunum yaptığını düşünürsek sınıfın her teneffüs arasında mutlaka havalandırılması gerekmektedir Havasız ve yeterince oksijenini bulunmadığı sınıf ortamında öğrencilerin uyuşuk, isteksiz ve yorgun oldukları gözlenir.

f-)Gürültü

Gürültü, öğretmen-öğrenci etkileşimini olumsuz yönde etkileyen bir değişkendir. Genellikle gürültü, derse yönelik ilgisizlik ve dikkat kaybı gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. (Aydın, 2004 s. 37) Gürültülü ortamlarda öğrencilerin konuya motive olmamaları ile öğretmen gereksiz tekrarlar yapmak zorunda kalacak ve bu zaman kaybına neden olacaktır. Gürültüyü engellemek amacıyla öğretmen sınıf içindeki dikkatleri sürekli aktif hale getirmeli ve öğrenci zihinlerini uyanık tutmalıdır.

Gürültü derse yönelik ilgisizlik, dikkat, güdülenme eksikliği ve kaygı gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Gürültüyü ortadan kaldırmak, öncelikle gürültüye neden olan sebepler saptanmalı ve öğrencilere gürültünün olumsuz bir davranış olduğu ifade edilmelidir.

g-)Temizlik

Sınıf içersinde bireysel ve bedensel temizliği öğrenen öğrenci bunu çevresinde ve sınıf ortamında da gösterecektir. Sınıfta sıraların, yerlerin, duvarların, pencerelerin, eşyaların ve havanın temiz olması için öğrencilerin ve öğretmenin ortak bir çaba göstermeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin karşısına giyim ve kuşamına dikkat ederek, tertipli ve düzenli çıkması gerekmektedir.

h-)Yerleşim Düzeni

Yerleşim düzeni sahip olunan kaynak ve araç-gereçlere ulaşmayı ve kullanmayı

kolaylaştırıcı ve böylelikle öğretimin etkili, akıcı ve verimli olmasını sağlayan sınıfın fiziksel düzeninde önemli bir değişkendir.(Kaya, 2003 s. 141)

Öğrencilerin sınıf yerleşim düzeni konusunda düşüncelerinin alınması yararlıdır. (Aydın, 2004, s. 30) Yerleşim düzeni hazırlanırken öğrencilerin, işitme, görme, boy, gibi özellikleri de dikkate alınmalıdır. Sınıf içi yerleşimi düzenlemede, öncelikle öğrencilerin birbirlerini, öğretmeni ve araç-gereçleri rahatça görebilecek ve işitebilecek şekilde oturmaları sağlanmalıdır. Daha sonra ders araç-gereçlerini öğrencilerin görebileceği ve gerektiğinde kullanabileceği şekilde sınıf ortamında hazırlanmalıdır.

ı-)Araç-Gereç Durumu

Her sınıfta kullanılan bir takım eşyalar, araç ve gereçler vardır. Bunlardan bazıları bütün öğrencilerin ortak kullandığı türden iken, bazıları bireysel kullanım amaçlı, bazıları da sadece öğretmenin kullanabileceği eşyalardır. Sınıfta zaman, tek bir etkinlik ve araç kullanımıyla geçmez. Farklı etkinlikler için de farklı araç-gereçler kullanılır. (Balay, 2003: s. 54)

Öğretim yöntemlerinde kullanılan araç-gereçlerin, öğrencilerin ilgilerini uyandıracak nitelikte olup olmadıkları da üzerinde durulması gereken bir konudur. Kullanılan araç-gereçler bazen öğrencilere sıkıcı gelmekte, beklenen ilgiyi uyandırmamakta, gereksiz görülmekte ya da zevkle çalışılmaya değer bulunmamaktadır. (Türnüklü, 1999, 33)

i-) Zaman Yönetimi

Zaman; her meslekte bireyler üzerine baskı yapan evrensel bir kaynaktır. Zaman yönetimi; zihinde oluşan planların günlük yaşama dökülerek gün ve gün gerçekleştirilebilmesidir. (Cüceloğlu, 1999: 287)

Zaman yönetimi, bireyin kendisini yönlendirerek olayları yönlendirmesidir. (Özdemir, 2000, s. 109;Akt. Demirci, 2002, s.14)

İyi bir zaman yönetimi planlaması ile, olumsuz etkenlerden kurtulmak

mümkündür. Zaman yönetiminde öncelikleri ortaya koymamız gereklidir. Zamanı yerinde ve uygun kullanmasını bilen insanlar önceliklerini bilir ve bunu gerçekleştirmek için gerekli planlamayı başarıyla uygular. En iyi zaman yöneticileri, zaman konusunda farklı yaklaşım biçimi geliştirenlerdir. Onlar, en etkili bir şekilde planlayıp kontrol edip kullanabilecekleri ve her türlü baskıdan uzak kaldıkları zaman dilimlerini ortaya koyabilirler. (www.mardin.meb.gov.tr)

Başarılı bir zaman yöneticisi; zamanın büyük bir kısmını kendilerini analiz etmek, değerlerini belirlemek, güçlerini ve yeteneklerinin sınırını öğrenmeye çalışmak inancıyla kullanırlar, stratejik düşünür ve ileriye görme yeteneğine sahiptirler.

Zaman yönetimi kişisel bir süreçtir. Zaman yönetimi önemli kaynaklardan biridir. Ancak, en kötü kullanılan ve harcanan bir kaynaktır. Geçen zamanı geri getirmek mümkün olmadığına göre yönetim açısından en önemli sorun zamanı planlamak ve iyi kullanmaktır. Zamanı doğru planlayıp doğru kullanamayan kişi düşünmeye ve dinlenmeye de zaman bulamayacaktır.

Bir kaynak olarak zaman kazanma konusunda en başarılı yöntemler üç temel esasa dayanır:

1. Gereksiz yere zaman tüketen, yararsız alışkanlıklardan kurtulmak gerekir.
2. Yapılacak işi güç yollardan geçerek değil, basit yöntemlerle yapılmalıdır.
3. İki ya da üç işi bir arada yapmayı öğrenmelidir. (www.mardin.meb.gov.tr)

Zamanı etkin kullanabilen öğretmen, yapılacak olan etkinliklere ait planı bir gün öncesinden hazırlayan, konu bütünlüğünü ve kurguyu zihninde tasarlayabilen kişidir. Öncelikleri açıkca belirleyen, işi çeşitlendirmeyen, aynı anda birkaç işi yapmaya çalışmayan öğretmen daha başarılıdır. Sınıfı yönetmek, ders süresini öğretim araçları doğrultusunda etkin ve verimli yönetmektir. Buradan çıkaracağımız sonuç zaman yönetimi, sınıf yönetiminin en stratejik öğelerinden biridir. (www.cocukdunyasi.net/a42.htm)

Öğrenmede önemli olan faktör, öğrenmeye ayrılan zamandır. Bu zamanda neler olup bittiği hesaba katılmalıdır. Bunlar öğretim sürecinin nitelik faktörlerini

oluşturur. Öğretim materyali, gruplandırma, öğretmen davranışı ve öğretim yaklaşımları arasındaki ilişkiyi vurgular. (Carrol, 1989: Akt. Balcı, 2001:133)

Öğretmenlik mesleğinde profesyonel olan herkesin zamanı akıllıca planlamak ve kullanma zorunluluğu vardır. Çünkü çok fazla olan mevcut bilgilerin belirlenen ders süresi içinde belirli bir düzende öğrencilere verilmesi ancak bilinçli bir planlamayla dolayısıyla zamanı iyi yönetebilmesiyle gerçekleşir. (Erçetin ve diğerleri, 2004, s. 153-154)

Öğretmenlerin sınıf içi etkinlikleri genel olarak iki ayrı kategoriye ayrılabilir. Bunlardan birincisi, sınıfın işleyişini düzenli halde tutmayı amaçlayan yönetsel etkinlikler; ikincisi ise, etkili bir öğrenme için uygulamaya konan öğretimsel etkinliklerdir. Öğretmen zamanı etkili kullanmak için öncelikle amaç, yönetsel etkinliklere harcanan zamanı ve dikkati en aza indirmek, öğretime ayrılan zamanı ve dikkati en üst seviyeye çıkarmaktır. Zamanı etkili kullanan öğretmenin sınıfında hem öğrenci başarısı artar hem de disiplin sorunları ortadan kalkar. (İra, 2004, s. 35)

Öğretmenler, sınıf etkinliklerini planlarken, derste yapılacak etkinliklere, dersin işleniş basamaklarına ve etkinliklerin durumuna göre zamanı iyi planlamalı ve sınıfın zamanının tümü istedik davranışların kazanılmasına yönelik kullanılmalıdır. Bu aynı zamanda öğrencilerin de planlı çalışma alışkanlığı sağlar.(Erdoğan, 2001, s.23)

Etkili zaman yönetimi için şu hususlara dikkat edilmelidir;

1. Öğrencilerin sınıfa giriş ve çıkışlarının düzenlenmesi
2. Yoklama faaliyetlerinin düzenlenmesi
3. Ders araç-gereçlerinin düzenlenmesi (Demirci, 2002, s.15-16)

Sınıfta zamanın tümü eğitsel amaçlara yönelik olarak kullanılmalıdır. Etkili bir öğretim gerçekleştirmek için, zamanın verimli kullanılması gereklidir. Zamanını verimli kullanılması, öğrencilerin dikkatini öğretim yaşantıları üzerinde yoğunlaştırmaları ve öğretim amaçlarına ulaşmak için yeterli düzeyde güdülenmelerini ifade etmektedir. (Erçetin ve diğerleri, 2004, s. 13)

Yukarıda sınıf düzenini sağlama hakkında yapılan açıklamalardan sonra öğretmen şu noktalara dikkat etmelidir;(Aydın, 1986, s. 37Akt. Aksu, 1997 s. 6)

1. Öğrenmenin gerçekleştiğini gösteren kanıtların olup olmadığı,
2. Okuma köşeleri, bilim köşeleri, sınıf kitaplığı, sanat köşesi gibi düzenlemelerin ne ölçüde güdüleyici bir özelli taşıdığı,
3. Yurttaşlık eğitiminin belirtileri olarak kişisel ve okul eşyalarına ilgi ve özenin hangi ölçüde gösterildiği,
4. İyi düzenlenmiş ışıklandırma ve havalandırma, istenilen atmosferin oluşmasına katkıda bulunup bulunmadığı,
5. Öğrenci sıra ve masaları öğrencilerin rahat kullanabileceği nitelikte ve etkinliklere uygun olarak düzenlenmiş olup olmadığı

5. Öğretimi Planlama

Öğretmen yıl içinde yapacağı çalışmalarını bir plana bağlamalı ve bunu uygulamalıdır. Planlama yapılırken, öğrenci görüşlerinin alınması ve hatta mümkünse beraber yapılmasına çalışılmalıdır. Aynı bağlamda planlar öğrenci seviyesine uygun hazırlanmalıdır. Başlangıç noktası, öğretmenin bildiği değil, öğrencinin bildiği olmalıdır. Planlama, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine, bilgi, beceri, tutum ve alışkanlık gibi özelliklerine uygun olmalıdır.

Bir program hazırlanırken, şu soruların cevapları aranmaktadır;

1. Eğitim hedefleri neler olmalıdır? Yani öğrencilere hangi davranışlar kazandırılmalıdır?
2. Kendilerinde bu davranışın gelişmesi için öğrenciler hangi yaşantıları geçirmeli, yani eğitim durumlarında bulunmalıdır?
3. Bu durumlar nasıl örgütlenirse istendik öğrenci davranışlarını geliştirme bakımından en verimli olur?
4. İstendik davranışların isabetlilik durumlarında etkililik derecesi nedir?
5. Değerlendirme sonucunda ne gibi değişiklikler gereklidir? (Ertürk, 1991:13-14;Akt. Gündüz, 2001, s.32-33)

İngiltere ve Galler Eğitimde Standartlar Bürosu araştırmalarına göre eğitimin ve öğretim kalitesinin dayanakları şunlardır. (1) Öğretmenin öğrettiği alanda güvenilir bilgi ve anlayışının olması, (2) Öğretmenin yüksek beklentilerinin olması, (3) Etkili planlama, (4) Program hedeflerinin tüm öğrencilerin ihtiyaçları ile eşleştiren yöntem ve düzenlemeler, (5) Öğrencilerin iyi yönetilmesi ve yüksek standartların başarılması, (6) Zaman ve kaynakların etkili kullanımı, (7) Öğrenci etkinliklerinin tam ve yapıcı olarak değerlenmesi ve dönüt verme, (8) Okulda öğrenileni pekiştirmek üzere ev ödevinin etkili kullanılması (Balcı, 2001:130)

Plan- Program etkinliklerinde araç geliştirmek için ilkin aşağıdaki alanlara karar verilmelidir:

1. İçerik: Nasıl bir içerik? Konular birbirini yıllara göre nasıl izleyecek; konular buna göre nasıl organize edilecek? Bu içerik hangi öğrenme kaynakları ile öğretilcek?
2. Okulda sosyal sistem ve kişiler arası ilişkiler nasıl olacak?
3. Öğretim stratejileri. Öğretim nasıl gerçekleştirilecek? Amaçları gerçekleştirmek için ne tür yaklaşımlar gerekli; hangi teknolojiler kullanılmalı?
4. Öğrenci rolleri: Öğrenci öğrenmek için neler yapmalı? Öğretmenler belli beceri ve tutumları, bilgiyi nasıl öğretecekler? (Balcı, 2001:200-201)

Eğitimde, plan ve program çok önemlidir. Plan ve program, öğretimin temelidir. Bu yüzden iyi bir plan-program hazırlanır ve uygulanırsa verimli bir eğitim elde edilir. Öğretmenler, planları öğrencilerle birlikte yaptığında öğrencilerin öğretiminde özgürce çalışmalarını teşvik ettiğinde, ders araç-gereçlerini iyi kullandığında, daha etkili bir sınıf yönetimi sağlanacağı düşünölmektedir. (Aksu, 1997, s. 9)

Öğretim planlanırken şu özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir.;

1. Planlama bir eğitim-öğretim dönemini kapsamalıdır.
2. Planlama yapılırken ekonomik ve toplumsal gelişmeler göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Planlama bütün eğitim-öğretim etkinlikleri kapsayıcı olmalıdır.
4. Planlama kullanılacak araç-gereçler öğretim yılı başında hazırlanmalıdır.

Sınıf yönetimi beş boyut altında (iletişim, disiplin, motivasyon, öğretimi planlama ve sınıf düzeni) ifade edilerek yukarıda açıklanmıştır.

D. KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Günay (2003)'in "Sınıf yönetiminde öğretmenlerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kendi iletişim becerilerine ilişkin algıları çok olumlu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin kendi iletişim becerilerine ilişkin algılarında, cinsiyet, okutulan sınıf değişkenleri ile gösterdikleri iletişim becerileri arasında bir ilişki olmadığı saptanmış, mesleki kıdem, okulların sosyo-ekonomik düzeyleri ile gösterdikleri iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki kıdemin 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler yönünde anlamlı olduğu ve sosyo-ekonomik düzeyin, üst sosyo-ekonomik düzeydeki çalışan öğretmenler yönünde anlamlı çıktığı görülmektedir

Özdem (2003)'in "İlköğretimin I. Kademesindeki öğretmenlerin sınıf disiplinine ilişkin görüşleri ve uygulamaları." adlı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin görüşleri ile cinsiyet, mezuniyet durumu ve sınıf mevcudu arasında anlamlı bir fark ortaya çıkarken, sınıf disiplinine ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin uygulamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark tespit edilirken, öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin uygulamaları ile mezuniyet durumu, mesleki kıdem ve sınıf mevcudu arasında anlamlı farklılıklar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Aksu(1997)'nin "Öğretmenlerin Sınıf yönetimindeki etkiliği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, lise öğrencilerin sınıf yönetimine ilişkin algıları ile genel, fiziksel çevre, plan-program, iletişim, davranış ve zaman boyutları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği, sınıf yönetimi boyutlarından iletişime ait algıları ile algıları ile cinsiyetleri ve öğrenci sınıflarına göre anlamlı bir fark olmadığı, bulunmuştur.

Arslantaş(1998)'in“Sınıf yönetiminde öğretmen iletişim becerilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; öğretmen iletişim becerilerinin gösterilmesine öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında saydamlık ve eşitlik boyutları arasında bir fark bulunmuş, empati, etkililik ve yeterlilik boyutları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, en son mezun olduğu okul, yaş ve kıdem değişkenlerinin, iletişim becerileri ile arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin, öğretmen iletişim becerilerine ilişkin görüşleri, cinsiyet, derse olan ilgi ve annelerin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin, öğretmen iletişim becerilerine ilişkin görüşleri ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir.

Saraçoğlu(2002)'nin “Etkin sınıf yönetimi ve öğretmen-öğrenci-veli üçgeninin sınıf yönetimine etkisi.” Adlı yüksek lisans tezinde velilere uygulanan anket sonucunda; öğrenci velilerinin çocukları ile ilgilendikleri sonucu ortaya çıkmaktadır, öğretmenlere uygulanan anket sonucunda velilerin öğrencileriyle ilgilenmediği sonucu öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Akın (2002)'in “Orta öğretim kurumlarında öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yolları” adlı yüksek lisans tezinde ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı öğretmenlerin gösterdikleri davranışlarda cinsiyet, medeni durum, okuldaki konum değişkeni, okul türü, yaş değişkeni, mesleki deneyim, mezun oldukları fakülte arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Orta öğretim kurumlarındaki öğrencilerin disiplinsiz davranışları ile cinsiyet, sınıf değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamış, öğrencilerin disiplinsiz davranışları ile okul türü arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Altay (2003)'ün “İlköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi yaklaşımlarının incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim birinci kademe görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi ile cinsiyet, okul türü ve dışsal ödüllendirme davranışı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ilköğretim birinci kademe

görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi ile medeni durum, yaş, sınıf, sınıf mevcudu, mesleki deneyim, mezun oldukları kurum, hizmet içi eğitim görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Gündüz (2001)'ün “Öğretmenlerin sınıf yönetimindeki yeterlilikleri” adlı yüksek lisans tezinde, müfettiş görüşlerine göre ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yeterlilik düzeyi konusunda bazen yeterli oldukları görüşü, öğretmenlerin sınıflarındaki ortamın düzenlenmesi ve yönetilmesi, plan-program hazırlanması ve uygulanması, zamanın etkili kullanılması, sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesi, öğrencide davranış geliştirilmesi ve düzenlenmesi alanındaki öğretmen yeterlilikleri orta düzey ve altında olduğu bulunmuştur.

Alcı (2003)'nın “Sınıf yönetimini etkileyen fiziksel değişkenlere ilişkin öğretmen ve öğrencilerin görüşleri (Balıkesir ili örneği)” adlı yüksek lisans tezinde, öğrenciler, öğretmenlere göre sınıfın değişkenlerini öğrenme-öğretme ortamında daha etkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel değişkenlerin öğrenme-öğretme ortamına etkisi konusunda öğretmen ve öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Erdoğan(2001)'in “Sınıf yönetiminde öğrenci kontrolü açısından olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmen ve öğrencilerin olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri algıları arasındaki fark öğretmenler lehine anlamlı bulunmuştur.

Bolat (2002)'in “Orta öğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranışsal yeterliliklerinin öğrencilere değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, öğrenci görüşlerine göre orta öğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranışsal yeterlilikleri rehberlik, tarih, fizik ve türk dili ve edebiyatı branş öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Matematik ve tarih öğretmenleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin görüşlerine göre ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki davranış yeterlilikleri yaş, medeni durum, kıdem arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin görüşlerine göre ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf

yönetimindeki davranış yeterlilikleri ile cinsiyet arasında; evli-bekar arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, evli-dul ve bekar-dul öğretmenler arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin görüşlerine göre ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki davranış yeterlilikleri ile mezun oldukları okul arasında eğitim fakültesi ve eğitim enstitüsü arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Celep, C.ve Erdoğan, S., (2002) “Orta öğretimde olumlu öğrenci ilişkileri.” adlı makalesinde, öğretmen ve öğrencilerin olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Babanın öğrenim düzeyi, annenin öğrenim düzeyi ve aylık gelir durumuna göre öğrencilerin olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Başar (1993),’ın sınıf yönetimi özelliklerini belirlemek amacıyla ilköğretim ikinci kademesinde yaptığı araştırmada; Türkçe, fen bilgisi, matematik ve İngilizce derslerindeki, gürültü düzeyi, ders aracı kullanma düzeyi, konuşulanların duyulma ve anlaşılma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenlerin öğrencileri tanıma düzeyinde Türkçe öğrenci diğer alan öğretmenlerine göre öğrencilerini daha iyi tanımaktadırlar. Ders süresinin amaçlar için kullanılma düzeyi, dersler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve bu Türkçe, matematik ve İngilizce derslerinde anlamlı olduğu görülmüştür. Öğretmen ve öğrencilerin ilişki düzeyi ile dersler arasında anlamlı bir fark bulunurken bu İngilizce ve Türkçe ders öğretmenleri yönünde anlamlıdır. Öğretmenlerin sınıftan haberdar olma düzeyi ile ders öğretmenleri arasındaki fark anlamlı bulunmuş bu fark Türkçe öğretmenleri yönünde olumlu çıkmıştır.

Türnüklü’nün “İngiltere ve Türkiyede’ki okullarda arzu edilmeyen öğrenci davranışları” adlı araştırmasında arzu edilmeyen öğrenci davranışlarının her iki ülke arasında benzerlikler gösterdiği görülmüştür.

Öztürk’ün (2000) öğretmenlerin “sınıf içi etkileşim” davranışlarını belirlemek üzere belirlemek üzere ilköğretim I. ve II. kademe ve orta öğretim öğretmenleri üzerinde yapılan araştırma sonucunda; öğretmenlerin sınıf içi etkileşim davranışları genel olarak orta derecede görülmektedir. Sınıf içi iletişim öğretmenin cinsiyetine ve kıdemine göre

anlamli bir farklılık göstermemekte, dersler itibariyle sosyal ve Türkçe grubu öğretmenleri matematik öğretmenlerinden anlamli derecede başarılı görülmektedir. Öğretim kademelerine göre, ilköğretim I. kademe ve ortaöğretim öğretmenleri İlköğretim II. kademe öğretmenlerine göre sınıf içi etkileşim davranışlarını kullanmada anlamli derecede başarılıdır.

Türnüklü ve Yıldız (2002)'ın "Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkma stratejileri" adlı çalışmasında öğretmenlerin, sınıflarında karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarıyla nasıl başa çıktıkları listelemeleri istenmiş ve İlköğretim I. kademe sınıflarında en sık rastlanan öğrenci istenmeyen davranışları sırasıyla; arkadaşından yakınma, derste yüksek sesle konuşma, başkalarının sözünü kesme, yerinde kıpırdanıp durma, derse yerleşememe, öğretmenin ve sınıfın dikkatini çekmeye çalışma olarak ortaya çıkmıştır. En az rastlanan davranışlar ise; derste aşırı gülme, okul araç gerecine zarar verme, öğretmenin istemlerine karşı çıkma ve hırsızlıktır. Öğretmenlerin en sık karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarına karşı en çok; "göz kontağı kurmaya çalışırım, öğrenciyle yaptığı davranış hakkında konuşurum, sınıfımızın kurallarını hatırlatırım, öğrenciye adıyla seslenirim, öğrenciyi derse teşvik etmeye çalışırım" v.b. stratejilerle başa çıkmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Aydın (2004)'ın "Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri" adlı çalışmasında öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları olarak; gürültülü konuşma, derse yönelik disiplin sorunları, öğrencinin kendi davranışsal sorunları, ilgisizlik, okula yönelik disiplin sorunları, arkadaşına yönelik disiplin sorunları olarak ifade etmişlerdir.

Geçer ve Deryakulu (2004)'nun "Öğretmen yakınlığının öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri üzerindeki etkisi" adlı araştırmasında ilköğretim, ortaöğretim öğretmenleri ve yükseköğretim düzeyindeki öğretim elemanlarının yakınlık davranışları ile ilgili öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri arasında orta düzeyde yakınlık gösterildiği, öğrencilerin sözel derslerin öğretmenlerini sayısal dersin öğretmenlerine göre daha yakın algıladıklarını, algılanan öğretmen yakınlığının öğrenci cinsiyetine, sınıf mevcuduna, öğretmenin cinsiyetine göre anlamli bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

ABSTRACT

An Evaluation of Class Management Competencies of Primary School Teachers at Second Phase in Uşak City.

Mustafa ÖZER

Department of Elementary Education
School of Graduate Studies in Social Sciences
Afyonkarahisar Kocatepe University

September 2006

Advisor Assistant Prof. Dr. Mehmet Akif HELVACI

The basic purpose of this research is to evaluate the classroom management capacities of the Turkish Teachers, who works at Uşak National Education Administry's Primary Schools, according to the perceptions of students attending 8th classes at primary schools and the Turkish teachers.

To be able to evaluate the Classroom Management Capacities of the Turkish Teacher's; firstly literature was searched, secondly sub-titles of Classroom Management were formed, then questions of these titles were prepared. These questions were examined by an expert. 'A scale of Classroom Management Capacities', which has sub-titles such as classroom interaction, discipline, motivation, classroom order, planning education, was prepared.

The population of this study is composed of 85 Turkish teachers working at whole primary schools and 4875 students attending the 8th classes at primary schools of Uşak in 2005-2006. Datas gathered from 74 Turkish teachers and 375 students were analysed by the help of SPSS 13 via using frequency, percentage, mean, t and f test techniques. α : 0.05 level was regarded in the meaningfulness tests. When the Turkish teachers was evaluated according to the Classroom Management Capacities; at the sub-titles of classroom communication (interaction), discipline, motivation, classroom order, planning education there was a meaningful difference among the Turkish teachers working at primary schools and the students attending the 8th classes of primary schools.

Key Words: Classroom Management, Classroom Order, Communication (Interaction)

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ
UŞAK İLİ İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRETMENLERİNİN SINIF
YÖNETME YETERLİLİKLERİNİ DEĞERLENDİRME

Mustafa ÖZER

Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2006

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif HELVACI

Bu araştırmanın temel amacı; Uşak ili Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ilköğretim okulları ikinci kademesinde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin sınıf yönetimi kapsamında sahip oldukları yeterlilikleri, ilköğretim 8. sınıf öğrencileri ve ilköğretim ikinci kademesinde görev yapan Türkçe öğretmenleri algılarına göre değerlendirmektir.

İlköğretim ikinci kademe de görev yapan Türkçe Öğretmenleri'nin Sınıf Yönetme Yeterliliklerini Değerlendirmeye yönelik olarak, önce alanda yer alan literatür taranarak, Sınıf Yönetimi ile ilgili alt boyutlar oluşturulmuş ve bu boyutların ifade eden sorular hazırlanmıştır. Bu sorular uzman görüşlerine sunulup geçerlilik-güvenilirlik testi yapılarak, "sınıf içi iletişim, disiplin, motivasyon, sınıf düzeni ve öğretimi planlama" alt başlıklarında "Sınıf Yönetme Yeterlilikleri Ölçeği" hazırlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Uşak il ve ilçe sınırları içinde yer alan tüm ilköğretim okulları ikinci kademesinde görev yapan 85 kadrolu Türkçe öğretmeni ve ilköğretim 8. sınıfında okuyan 4875 öğrenci oluşturmaktadır. Geri dönüşü sağlanarak değerlendirilen ilköğretim ikinci kademe de görev yapan Türkçe öğretmenlerinden 74, 8. sınıf öğrenim gören 375 anketten elde edilen veriler, bilgisayarda SPSS 13 istatistik programı yardımıyla frekans, yüzde, ortalama, t ve f testi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Anlamlılık testlerinde α : 0.05 düzeyi esas alınmıştır. İlköğretim ikinci kademe de görev yapan Türkçe öğretmenleri Sınıf Yönetme Yeterlilikleri açısından değerlendirildiğinde, bu yeterlilikleri oluşturan sınıf içi iletişim, disiplin, motivasyon, sınıf düzeni, öğretimi

UŞAK İLİ İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
ÖĞRETMENLERİNİN SINIF YÖNETME
YETERLİLİKLERİNİ DEĞERLENDİRME

Mustafa ÖZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif HELVACI

Afyonkarahisar

2006

BÖLÜM II

Araştırmanın bu bölümünde eğitim ve yönetimin ilişkisi, tanımları, önemi ve dünyadaki yönetimin ortaya çıkışı, sınıf yönetimini içine alan eğitim ve okul yönetiminin tanımları, önemi, kapsamı, sınıf yönetimini oluşturan etmenler, sınıf yönetimini oluşturan iletişim, disiplin, motivasyon, sınıf düzeni ve öğretimi planlama kavramlarının tanımları kapsamaları eğitimde ve sınıfta uygulama süreci, konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalar yer almaktadır.

A) EĞİTİM VE YÖNETİMİN İLİŞKİSİ

I. Yönetim ve Eğitimin Geçmişten Günümüze Toplumdaki Gelişimi

İnsanoğlunun ilk çağlardan beri dikkat çeken en önemli özelliği bir gruba ait olma ve karşılaşılabilecek güçlüklerle bireysel olarak değil, grup halinde çalışarak çözüm yolları üretmektir. Bu çaba ilk başlarda insanın ayakta kalma mücadelesi olarak başlayarak, giderek sahip olduklarıyla yetinmeyip her şeyin daha fazlasını ve daha güzelini arama çabası içersine girmiştir. Bir ortak çaba içersinde çalışan grup içinde bir iş bölümü ortaya çıkmıştır. Zaman içersinde grubun çabalarının yönlendirilerek, yönetim kavramı ortaya çıkmıştır.

Yönetim genel olarak; belirli bir takım amaçlara ulaşmak için başta insanlar olmak üzere parasal kaynakları, donanımı, demirbaşları, ham maddeleri, yardımcı araçları ve zamanı birbirine uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek kararlar alma ve uygulama süreçlerinin tümü olarak tanımlanabilir. (Eren 1998; Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 3)

Birey tek başına gerçekleştiremeyeceği bir amacın gerçekleşmesi için başka bir birey yada gruplarla iş birliği yapmak durumundadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için çeşitli yöntemler kullanılabilir. Ortak bir amacın gerçekleşmesinde yönetim; amacın gerçekleştirilmesi için yöntemin nasıl belirlendiği, amacı gerçekleştirecek bireylerin nasıl seçildiği ve nasıl bir işbirliği içersinde çalışacakları, aralarında nasıl bir

iş bölümü yapılacağı ve etkinliklerin nasıl eşgüdümleneceği ile ilgilenir. (Özden ve diğerleri., 2004, s. 2)

Yönetimin olabilmesi için bir örgütün olması, yönetimin grubunun bu örgüt içerisindeki bireylere seslenmesi gerekmektedir. Örgüt genel anlamda; insanların yetenek, para, zaman gibi kendi güçlerini aşan amaçları bir araya getirmek üzere bir araya gelerek oluşturdukları yapıdır. İlk çağlarda sadece varoluş kaygısı, korunma ve beslenme gibi gereksinimleri amaç edinerek oluşturulan örgüt, insanların çoğalması ve artan amaçlar doğrultusunda çeşitlilik göstermiştir. İnsanlar grup halinde yaşayarak yaşamlarını daha kolay hale getirmiş ve yeni bilgiler elde etmişlerdir. Bu bilgileri başka insanlarla, özellikle yeni kuşaklarla paylaşma ve aktarma çabaları ise, eğitim örgütlerinin oluşturulmasında temel etken olmuştur. (Kaya ve diğerleri, 2003, s. 3.)

Eğitim, toplumu düzenleyen ve geleceğe taşıyan bir kurum olarak, onu yaşatmaya sorumluluğunu yüklenerek olan insanı yetiştirir. Doğduğunda topluma hiçbir yararlı davranışı olmayan insan yavrusuna kültür kazandırarak, onu toplumsallaştırarak, bireyselleştirerek ve üretkenleştirerek toplumun etkin bir üyesi olmasına eğitim kurumu yardım eder. (Başaran, 1993)

Önceden, belirli bir düzen içerisinde anlatılmayan, yalnızca ihtiyaç halinde aktarılan bilgiler, eğitim örgütlerinin oluşturulması ile daha düzenli hale gelmiştir. Eğitim oluşan örgütlenme ile bu grubu amaçlarını etkili bir biçimde gerçekleştirecek ve amaçlar doğrultusunda kaynakları daha etkili kullanmasını sağlayacak eğitim yönetimleri ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki eğitim ve yönetim tanımlarından hareketle eğitim yönetimi; eğitim örgütlerini saptanan amaçlara ulaştırmak üzere insan ve madde kaynaklarını sağlayarak ve etkili biçimde kullanarak, belirlenen politikaları ve alınan kararları uygulamaktır.

Eğitim yönetimi bir toplumun eğitim kurumlarında yer alan eğitim programlarının en etkili bir şekilde uygulanması, öğretim hizmetleri, personel yönetimi, bütçe, bina, araç ve gereçlerin verimli bir şekilde kullanılması için yöntemler geliştirilir

ve yönetim süreçlerinin en etkili bir şekilde işletilmesi yolları aranır.

Eğitimde kalite, kurumların fizik, kapasite ve donanımına, eğitim-öğretim programlarına, kullanılan eğitim-öğretim yöntem ve teknolojilerinin çeşitliliği ve gelişmişliğine, eğitim ortamlarındaki insanlar arası ilişkilere, bir başka deyişle iklime bağlıdır. Bu da okullarda bilgi aktarımından öte yüksek toplumsal değerlerin de kazandırılabilceği problemlerin öğretmen, öğrenci ve veli katkısı ile çözümlenebileceği, karşılıklı saygı ve sevgiye dayalı bir ortam demektir. Bu tür ortamların yaratılmasının ön koşullarını bilmek, okul yöneticileri öğretmenler ve anne babalar ile öğrenciler için son derece önemlidir. (Ensari, 1999: 8).

2. Okul Yönetimi ve Eğitimde Örgütün İşleyişi

Okul yönetimi bir bakıma eğitim yönetiminin sınırlı bir alana uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlı bir alanda uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlarını, genellikle eğitim sisteminin amaçları ve yapısı çizer. Eğitim yönetimi nasıl yönetimin eğitime uygulanmasından meydana geliyorsa okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana gelmektedir. (Bursalıoğlu, 2000, s. 18)

Okul bir eğitim kurumu olarak, belirlenmiş bir hukuki yapıya ve işleyişe sahiptir. Bu anlamda okulda, gerçekleşecek eğitsel etkinliklerin amaçları önceden saptanmıştır. Başka bir anlatımla, okul bağlı olduğu eğitim yönetimi üst sistemi tarafından kontrol edilen ve belli prosedürlere dayalı olarak işletilen örgüttür. Ancak önceden yapılandırılmış bir işleyiş ve belirlenmiş amaçlara dönük olarak örgütlenen okulların içinde yer alan insanların ve çevresel etkenlerin etkisiyle farklı kültürel kimliklere sahip oldukları bilinmektedir. (Aydın, 2004, s.20)

İyi bir öğretim kurumu olarak okul öğrenmeyi teşvik eden bir kurum olarak kalabilmek için durmadan değişen, yaşayan bir kurum olmak durumundadır.

Okulun ana müşterileri öğrenciler ve aileleridir. Aileler ve veliler, aynı zamanda okulun tedarikçileridirler. (Çocuklarını okula vermeleri nedeniyle). Veliler, çocuklarına ilk sorumluluk anlayış ve sevecenlik derslerini vermeleri, onların doğum öncesi ve sonrası fiziksel ve zihinsel sağlıkları, gerekli fizyolojik ve psikolojik beslenmelerini

sağlamaları nedeniyle de tedarikçi sayılırlar. Okul ve yönetimi, bu çocukların potansiyellerini, okuldaki öğrenme sürecinden en fazla yarar sağlamak üzere optimize edebilmek için velilerle birlikte çalışırlar. (Ensari, 1999: 32)

Okulun fonksiyonları beş kategoride toplanabilir: (1) Teknik/ekonomik fonksiyonlar; okulun, bireyin, kurumun, yerel toplumun, ulusal hatta uluslar arası toplumun teknik ve ekonomik gelişmelerine katkısıdır. (2) İnsan/ sosyal fonksiyonları: Okulun insanın gelişmesine ve sosyal ilişkilere katkısıdır. (3) Kültürel fonksiyonları, okulun kültür aktarma ve kültürün gelişmesine katkısıdır. (4) Eğitimsel fonksiyonları: Eğitimin, toplumun çeşitli kesimlerinde sürdürülmesi ve geliştirilmesidir. (5) Politik fonksiyonları: Toplumun çeşitli düzeylerinde okulların politik gelişmelerine olan katkılarıdır. (Balcı, 2001:86)

Okul denilen örgütün eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi, okulun eğitim yönetimini meydana getiren bir kuruluş oluşu, sistemin en önemli parçası bulunuşu ve eğitimi değerlendirebilme araçlarının başında gelişidir. Bir toplumda sosyal ve ekonomik çevrenin eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşılayabilen okul, eğitim sisteminin en temel unsuru olarak görülür. Bu nedenle bir topluma göre iyi olan sistem, sosyo-ekonomik yapısı farklı olan diğer bir toplum için iyi olmayabilir. Eğitim sistemi içinde okulların temel işlevi öğrencilerine istenilen davranışı kazandırmak ve bunun için çevreyi gerekli biçimde düzenlemektir. Toplumda meydana gelen değişimler okuldaki yönetici ve öğretmenlerin de düşünüş ve davranışlarında değişimleri zorunlu kılar. Okul yöneticisi ve öğretmenler bu gelişmelerin öncüsü ve gerekli yeniliklerin uygulayıcısı olma durumundadır. (Küçükahmet ve diğerleri, 2004, s.5)

Sistem yaklaşımında yönetimin görevi, okulun gerçek ve gelecek güçlerini, çevrenin gerçek ve gelecek ihtiyaçları ile ahenkleştirmek olduğuna göre, okul-çevre ilişkilerine sistem yaklaşımı, ikisi arasında güç ve ihtiyaç dengeleşmesini öngörmektedir.

Okul yönetiminde yer alan okul yöneticisi diğer okuldaki çalışanlardan farklı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Okul yöneticisinde bulunması gereken

özellikler şöyle sıralanabilir;

1. Kapsamlı insan bilgisine ulaşmış,
2. Etkili iletişim becerisine sahip,
3. Liderlik özellikleri baskın,
4. Ana dilini doğru ve güzel kullanabilen,
5. Felsefe, Matematik, Uygarlık Tarihi eğitimi görmüş,
6. Yabancı dil bilen,
7. İletişim teknolojisine hakim, bilgiyi yöneten,
8. Beden ve ruh yönünden sağlıklı,
9. Eğitime inanmış yöneticidir.(Aksu, 1997, s. 4)

B. SINIF YÖNETİMİ ve SINIF YÖNETİMİNİN KAPSAMI

1. Sınıf Yönetimi ve Okul Örgütündeki Yeri

Sınıf yönetimi, eğitim yönetimi sıra dizininin ilk ve temel basamağıdır. Sınıf yönetimi, bir bakıma okul ve eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulanmasıdır. Eğitim yönetimi nasıl yönetimin eğitime uygulanmasından, okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana geliyorsa sınıf yönetimi de okul yönetiminin sınıfa uygulanmasından meydana gelir (Toprakçı, 2002: s.22).

Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitimde başarılı olmak için ilk adım olarak kabul edilir. Bu nedenle öğretmenin liderlik rolü ön plana çıkmakta ve grup dinamizmini bilmesi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda yönetim ile öğretim birbiri ile bağlantılı olmaktadır. Bir bakıma sınıf yönetiminde başarılı olanlar genellikle iyi öğretmen özelliklerini taşımaktadırlar.

Öğretmenlerin eğiticilik özelliği kadar yöneticilik özelliklerinin de geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Sınıf yönetimi konusunda geliştirilmiş ilkeler öğretmenin grup yönetimi başarısına katkı sağlayıcı olabilir. Aynı şekilde öğrenme etkinliklerinin düzenli bir şekilde planlanması, sınıf içi kurallara uyulması ve sınıftaki işleyişin açık seçik belli olması da öğretmenin sınıf yönetimine katkı getirebilir; doğabilecek disiplin sorunlarını en aza indirebilir. Öğretmenin bireysel özellikleri, ders

verirken kullandığı stratejileri, yöntem ve teknikleri de sınıf yönetimini etkilemektedir (Açıkgöz,1996:25)

2. Sınıf Yönetimi Kapsamı ve Tanımları

Yukarıdaki eğitim yönetimi ve okul yönetimi tanımlarından hareketle sınıftaki varolan davranışları kontrol etmek amacıyla kullanılan her türlü yöntem sınıf yönetimi kavramı altında birleşmektedir.. Tanımlar sınıf yönetimini, varolan bir sorunu çözme ya da doğması muhtemel problemleri sezerek ortadan kaldırma olarak literatürde yer almaktadır. Bazı sınıf yönetimini tanımları aşağıdaki gibidir;

Sınıf yönetimi, öğrencilerin kötü davranışlarıyla baş etmenin ön plana çıktığı disiplin kavramının yanı sıra öğrenci gelişiminin etkileyebilecek her türlü önlemi içermektedir. (Doyle, 1983 s. 159-199; Akt. Açıkgöz, 1996, s. 115) Bu tanımda sınıf yönetimi bir sorun ile baş etme süreci olarak algılanmaktadır. Sınıf yönetimi bir problem ile baş etme yolu dışında; Öğretimin hedeflerini, öğrenciye kazandırabilmek için, ders ve derse ilişkin düzenlemelerin yapılması, öğretmen öğrenci etkileşiminin, öğrenci davranışlarının yönlendirilmesi. (Balay, 2002, s. 12) olarak da ifade edilmektedir.

Sınıf yönetimi; Sınıf etkinliklerinin etkili öğrenmeyi sağlamak üzere öğrenciyle birlikte öğrenci için planlanması, örgütlenmesi ve eşgüdümlemesi sürecidir. Sınıf yaşamının bir orkestra gibi yönetilmesi; içinde öğrenmenin gerçekleştiği bir çevrenin oluşturulması için gerekli olanak ve süreçlerin, öğrenme düzeninin, ortamın, kuraların sağlanması ve sürdürülmesidir. Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirilmesi, öğretim zamanının en aza indirilmesi, öğretim zamanının uygun kullanılması ve etkinliklere öğrencilerin katılımının sağlanması olarak ele alınan tanımda sınıf yönetimi sınıfta var olan tüm etkinliklerin öğretmen ve öğrenci gruplarıyla ile yapılan organizasyonu olarak belirtilmiştir. (Başar, 2001, 4-12)

Sınıf Yönetimi; Öğrencilere, öğretmen tarafından verilen görevlerin yerine getirilmesi için yapılan etkinliklerin tümüdür. (Wragg, 1995, 5) Etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayacak şekilde, sınıf etkinliklerinin öğrencilerle birlikte, öğrenciler ile yönetilmesidir. (Balay, 2003, s.19) olarak ifade edilen sınıf yönetimi tanımını

öğretmenin öğrenciye verdiği sorumluluklar olarak ifade etmiştir

Etkili bir sınıf yönetiminde öğrencileri her türlü fiziksel saldırıdan sağlıklı çevre koşullarından ve psikolojik açıdan kötü olan bu davranışlardan korumalıdır. (Gordon, 2001) Sınıf yönetimi; sınıfta öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının meydana getirilmesi sürecidir

Sınıf yönetimi; verilen süre içerisinde yer alan etkinliklerde bir grup öğrencinin işbirliğinin kurulması ve sürdürülmesidir. (Doyle, 1985, s 31-35; Akt. Açıkgöz, 1996, s. 115)Gordon ve Doyle'nın tanımlarına göre sınıf yönetimi sınıf ortamını eğitim ve öğretime hazır hale getirmek olarak ifade etmiştir.

Sınıf yönetimi; Belirlenen eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için planlama, örgütleme, uygulama ve değerlendirme işlevlerine ilişkin ilke, kavram, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli olarak uygulanmasıyla ilgili etkinliklerin tümü (Erdoğan, 2001;Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 7) olarak ifade edilen tanımda organizasyonların tümü olarak ifade edilirken, diğer bir tanımda öğretim süreçleriyle ilgilendirecek olursak; Öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirilmesi, öğretim zamanının uygun kullanılması ve öğrencilerin derse etkin katılımının sağlanması(Başar, 2003; Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 7) ifadesiyle eğitim ve öğretim dışı etkinliklerin en aza indirgenmesi olarak ifade edilmiştir

Karmaşık bir süreç olan eğitim-öğretim sürecinin gerçekleştiği sınıfın yönetimi şu etmenlerden etkilenmektedir;

- Öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri,
- Okulun yapısı,
- Öğretmenlerin sahip olduğu kişisel özgeçmiş,
- Öğretmenlerin okul amaçlarına ilişkin inançları,
- Öğretmenlerin sınıf yönetimi alanındaki hizmet öncesi eğitimi,
- Okulca benimsenen kurallar.(Celep, 2001; Akt. Kaya ve diğerleri, 2003, s. 7)

C. SINIF YÖNETİMİ ve BOYUTLARI

a- Sınıf Yönetimine Etki Eden Değişkenler

Literatüre bakıldığında araştırmacıların sınıf yönetimi boyutlarını şu şekilde gruplandıkları görülmektedir; Kaya ve diğerleri(2003,s.10)'ne göre sınıf yönetimini; sınıf ortamının fiziksel düzeni, plan-program, sınıftaki ilişkilerin düzenlenmesi, sınıftaki davranışların düzenlenmesi ve süre kullanımı olarak beş boyut olarak ifade edilirken, Küçükahmet(2003, s.3-4)'e göre sınıf yönetimini beş boyut altında toplanmaktadır. Bunlar; öğretmenin kişisel özellikleri, sınıfın fiziki durumu, öğretim etkinliklerinin planlanması, zaman düzeni ve öğretmen-öğrenci ilişkileri olarak ifade etmektedir. Aydın(2004, s.2-3)'a göre sınıf yönetiminin değişkenlerini; öğretmen-öğrenci ilişkileri, olumlu öğretmen davranışları, okul yönetimi, aile, çevre olarak belirlemiştir. Erdoğan(2001, s.14-27)'nın sınıf yönetimi etmenleri sınıf içi ve sınıf dışı olarak adlandırarak sınıf dışı etmenleri; aile, okul, çevre, sınıf içi etmenleri ise; fiziksel ortam, eğitim programları, araç ve gereçler, zaman yönetimi, sınıf içi korku ve kaygılar, sınıfın kuralları, öğrenme-öğretme süreci, öğretmen ve öğrenci olarak gruplandırmıştır. Gündüz(2001,s. 22-34)'e göre sınıf yönetimine etki eden değişkenler; uzak-yakın çevre, aile, okul, öğretmen, öğrenci, program, eğitim ortamı ve eğitim yönetimi'nden oluşmaktadır. Başar(1999,s. 13-14)'ın sınıfın yönetimini beş boyut altında, sınıfın fiziksel ortamının yönetimi, öğretimin yönetimi, zaman yönetimi, sınıfta ilişki yönetimi ve davranış yönetimi oluşturmaktadır.

Lemlech(Akt. Taşdemir, 1998)'in; yaptığı bir araştırmaya göre sınıf yönetimi boyutları şu başlıklar altında toplanmaktadır: Meslek (alan) hakimiyeti, sınıf içinde amaçlı davranış gösterme, liderlik, planlama, iletişim, davranışların yönetimi, zamanın yönetimi, etkinliklerin yönetimi, değerlendirme.

Öğretmenler sınıfta kaliteli bir eğitim ve öğretim ortamı sağlayabilmeleri için öğrencilerin öğrendiği konular ve sınıftaki eğitim-öğretim etkinlikleri hakkında düşüncelerini öğrenmek için şu soruları şu soruları sormalıdır;

1. Öğretmenimiz bize nazik davranıyor mu?

2. Öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretmenin dikkatini çekiyor mu?
3. Öğretmenler sınıfta gereken otoriteyi sağlayabiliyor mu?
4. Öğretmenler sınıftaki öğrenme etkinlikleri için gereken fiziksel ortamı sağlayabiliyor mu?
5. Öğretmenler farklı kavramları öğrenmemiz için gerekli zamanı size ayırıyor mu?
6. Bu sınıftaki konuların birbiri ile ilintileri nasıldır?

Yukarıdaki sorular göz önüne alınarak Sınıf Yönetimi boyutlarını; iletişim, motivasyon, disiplin, sınıf düzeni sağlama ve öğretimi planlama olarak alt boyutlara ayrılmaktadır. Sınıfı iyi yönetmek ve derste öğrencilerden en iyi verimi alabilmek için bu boyutların hepsinin bir arada işlemesi gerekmektedir.

1. İletişim

İletişim kavramı iki bireyin bir arada olduğu her ortamda gerçekleşmektedir. Dünyaya geldiğimiz andan itibaren çevreyle sürekli iletişim içersine girmektediriz. İletişim sayesinde insanlar çevrelerindeki dünyayı oluşturacak anlamlar yaratır ve sonra bu anlamlara göre davranırlar.

İletişim kavramı latince ortak anlamına gelen “communis” ve ortak kılma anlamına gelen “communication” kavramının karşılığıdır. İletişim, bilgilerin düşüncelerin ve duyguların sözlü ve sözsüz olarak bireyden bireye veya gruptan gruba aktarılma, iletilme sürecidir. (Küçükahmet, 2004, s. 193)

İletişim genel olarak, insanlar arasındaki duygu ve düşünce alışverişi olarak ele alınmaktadır. (Cüceloğlu, 1997, s.10)

En popüler tanımına göre, iletişim bir göndericinin alıcıya belli bir etki arayan mesaj göndermesi faaliyetidir (Erdoğan, 2005)

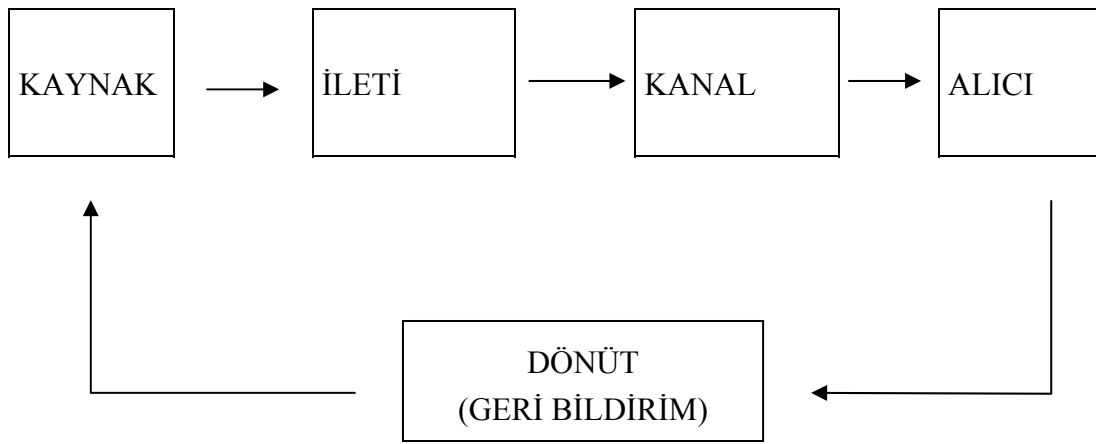
İletişim, iletilmek istenen mesajın ilgili herkes tarafından anlaşılması amacıyla kanaat ya da düşüncenin, yazı, konuşma ve görsel araçlarla veya bunların bir arada kullanılmasıyla iletilmesi, alınması veya değiştirilmesi olarak tanımlanabilir (Sillars

1995, Akt. Özlem, 2005).

İletişim, anlamı paylaşarak ortak hale getirme sürecidir. Anlam, duygusal ve düşünsel planda ortak amaçlar üzerinde yoğunlaşmanın ürünüdür.(Çilenti , 1984: 43)

Sınıfta iletişim, istem, mesaj ve bilgilerin çok yönlü akışıdır. Tek yönlü iletişim sakıncalıdır. Bu yüzden iletişimi, öğretmenden öğrenciye, öğrencilerden birbirlerine ve öğrencilerden öğretmene doğru kullanmak gerekir. (Balay, 2003: s. 41)

İletişim süreci ve temel öğeleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir,

Şekil 1. İletişim Şeması (Erdoğan, 2001, s. 37)

a-) Kaynak; Her iletişimde, süreci başlatan bir kaynak vardır. İletişim sürecini başlatan kişi olarak ifade edilmektedir. Öğretim söz konusu olduğunda, öğretmenin aktarma için seçtiği konuları ve bu konuların bir araya gelmesinden öğretmenin kaynak olduğu anlaşılmaktadır.

b-) İleti, Kaynaktan alıcıya gönderilen uyarıcıların içerikleri olarak ifade edilir.Amaçlar doğrultusunda hazırlanan içerik ve bu içeriğin belli bir kurala göre düzenlenmesinden ileti oluşmaktadır.

c-) Kanal; İletinin alıcıya gönderilmesini sağlayan araç ve yöntemlerdir. İletişimin gerçekleşebilmesi ve etkili olabilmesinde kanal seçiminin çok büyük önemi vardır.

d-) Alıcı; Gönderilen alıcıya hedef olan kişidir. Öğretimi esas aldığımızda alıcı öğrenci ya da öğrenciler ifade edilmektedir.

e-) Geribildirim; Alıcının kaynak tarafından gönderilen uyarıcılara tepkisidir. Alıcı kendisine ulaşan bilginin cevabını, karşı mesaj halinde geriye yansıttığı zaman dönüt yapılmış olmaktadır. Yüz yüze etkileşim dönütün en sağlıklı alındığı etkili iletişim biçimidir.

Sınıfta İletişim Kurma: Sınıf; öğrenciler ve öğretmenlerin, eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, kendilerinde varolan ve çeşitli iletişim araçlarıyla sağladıkları bilgi ve yaşantıları, uygun bir düzenlenişle paylaştıkları demokratik bir ortamdır. Bu ortamın yaratılması iletişimle olur. Öğrencilerin seviyelerinin, ilgi ve ihtiyaçlarının, yeterliliklerinin, olanaklarının öğretmence; eğitsel amaçların, araçların, eğitim ortamının düzenlenmesinin öğretmen kılavuzluğunda birlikte belirlenmesi iletişimle olur.

Sınıfta iyi bir öğrenci iyi bir iletişim ürünüdür. Bu nedenle öğretmen sınıfta iyi bir iletişim uzmanı olarak görev yapmalıdır. İletişimin sınıfta nasıl olması gerektiği konusunda uygulama sıkıntısı olan öğretmen, eğitim-öğretimin amaçlarını gerçekleştirmede başarısız olabilmektedir. (Bozkurt, 1994: s. 40)

Sınıf içinde iletişim işlenmesi gereken en aktif kuraldır. Öğretmen sınıf içinde iletişim için uygun ortam hazırlamalı, iletişim bir amaca uygun olmalı, sınırlı olmalı, gereken kişiler gerektiği kadar iletişime katılabilmelidirler. İletişim gerek öğretmen gerekse başka kişilerce engellenmemelidir. Öğrencilerin tanınması, imkanların belirlenmesi, seviyelerin belirlenmesi, sorunların belirlenmesi, ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, bilgi akışının sağlanması, olumlu davranış kazandırılması ancak öğretmenin sınıfta oluşturduğu iletişim ortamıyla mümkün olabilir. İletişim öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene karşılıklı olursa yararlıdır. Tek yönlü iletişim sıkıcıdır ve dönüt yararlarından uzaktır. (Özlem, 2005)

İletişim; bu haber ve bilgilerin çok yönlü akımıdır. Öğretmeden öğrencilere öğrencilerden birbirlerine, öğrencilerden öğretmene, çevreden hepsine tek yönlü iletişim sıkıcıdır. İletişimde, dilini iyi kullanamayan öğretmenin, öğrenci başarısına katkı düzeyi düşer. Öğrenci öğretmenin ne dediğini açıkça ve kolayca anlayabilmelidir. Bu,

öğretmenin kısa cümlelerle, amaçlarla tam örtüşen, öğrenci düzeyine uygun konuşmasını gerektirir. Sınıftaki herkes öğretmenin konuşmasından aynı anlamı çıkarmalıdır. Yanlış anlayan yanlış, eksik anlayan eksik davranır. İletişim iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki sözlü iletişimdir.

I-) Sözlü İletişim:

Sözlü(konuşma ve yazma) iletişimi sadece kelimelerden oluşmayıp; konuşan ya da yazan insanın kelimeleri bir araya getirerek anlam ifade etmesidir. Sözlü ve yazılı iletişim kelimelerden çok daha önemlidir. İnsanlar konuşurken ve yazarken, kelimeleri de birlikte kullanırlar. İletişimini anlamı ses tonu ve vurgusu çok önemlidir. (Köktaş, 2003;Akt. Günay, 2003, s. 12)

Sözlü iletişim konuşma, dinleme ve yazılı iletişim olmak üzere üçe ayrılmaktadır:

Konuşma; duygu, düşünce ve dileklerimizi görsel ve işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletmektir. Konuşmacının konuyu anlatırken; ses tonu, jest ve mimiklerini çok iyi kullanarak mesajı alan kişiye daha etkin bir şekilde ifade etmesi gerekir bu aynı zamanda öğretmenlere bulunması gereken özelliklerden biridir.

Dinleme; İletişim sürecinde konuşmacı bir birey varsa mutlaka bunları da dinleyen bireylerde bulunmaktadır. Konuşma yapan bireyin ne demek istediğini anladığımızda iletişim engelleri ortadan kalkmaktadır.

Yazılı iletişim, mesajın seslendirilen sözlerle değil, yazı ile aktarılması ile oluşmaktadır. Mesajın daha kalıcı olması niteliğini taşıyan yazılı iletişim bir belge niteliğinde olduğu için, tekrarlanabilir olma özelliğini de taşımaktadır.

Öğretmenin öğrencileriyle iletişimde etkin dinleme; yalın, daha anlamlı bir ilişkinin gelişmesine fırsat verir. Öğretmenin kendisini dinlediği gören öğrenci, önce kendisine değer ve önem verildiğini, kabul edildiğini, buna bağlı olarak da sevildiğini düşünür. Bu durum öğrencide, benlik saygısının artmasına, kendisini dinleyen kişiye yakınlık duymasına neden olur. Sağlıklı mesaj akışı öğrencinin öğretmeni ile olan

ilişkilerin ve dinamik bağınu kuvvetlendirir. (Paksoy, 2003, s. 14)

II-) Sözsüz İletişim;

Karşımızdaki insanla iletişim kurarken, bir mesajı iletirken, üç kanalı kullanırız. Bunlar, söz(yazılı olarak ifade edilmesi), ses ve beden dili olmak üzere üçe ayrılır. Ferris ve Mahrebian(1967; s. 248-252, Akt. İzgören; 2003, s. 5-7)'nın yaptığı araştırma sonuçlarına göre bu üç kanalın etkisi araştırılmış ve sonuç olarak söz; %7, ses; %38 ve beden dilinin %55 karşımızdaki üzerindeki etkiye sahip olduğu bulgularına varılmıştır.

Sözsüz iletişim(beden dili) günlük hayatta ne kadar önem taşıdığı görülmektedir. Sözsüz iletişimde bireyin; bedeninin konumu ve duruşu, jestler ve beden hareketleri, yüz ifadeleri ve gözler, ses tonu, kıyafet büyük önem taşımaktadır. Bunu eğitim-öğretim ortamında düşünürsek, öğretmenin bir bilgiyi öğrenciye iletirken beden hareketleri ve ortamın iyi hazırlanması öğrencinin bilgiyi daha iyi anlamlandırmasına yol açmaktadır.

Sözsüz iletişimde şu özellikler öğretmen tarafından dikkate alınmaktadır;

- Sözsüz İletişim Etkilidir : Duygu ve ilişkiyle ilgili en etkili mesajlar, sözsüz mesajlardır.

-Sözsüz İletişim Duyguları Belirtir : Düşünceler sözlü iletişimle duygular sözsüz iletişimle en rahat ifade edilir.

- Sözsüz İletişim çift Anlamlıdır : çoğu kez, kişinin sözlü ve sözsüz mesajları, farklı anlamları vurgular. Sinirli olan kişinin yüz ifadesi, sesinin tonu ve bedeni, kızgınlık dolu mesajlar gönderdiği halde, sözleri bu kızgınlığı saklamaya çalışabilir. Bir konuşma, görüşme ve tartışmada kişi gerginliğini saklamaya çalışabilir, birinin kendi hakkında üzülmesini istemediği anlar olur, yada kendini düşündüğünden daha cazip göstermek isteyebilir.Bu çelişkileri kendinde ve başkalarında yakalamasını öğrenen kişi, insan ilişkilerinde daha güçlü bir duruma geçmeye başlar.

- Sözsüz İletişim Belirsizdir : Sözsüz iletişim, bireyin duygularını daha iyi yansıtabildiği halde, değişik yorumlara açık olduğundan hemen bir sonuca varmak doğru değildir. (www.rehberogretmen.com)

Sınıf yönetiminde öğretmenin sahip olması gereken etkili iletişim becerileri şu şekilde sıralanabilir;

1. Öğretmen öğrencilerin duygularını dikkate almalı, ilgilenmeli, yaşadıkları duyguları onlarla tartışmak yerine anlamaya çalışmalıdır.
2. Öğrencilerin mesajlarını ben diliyle ifade etmelidir.
3. Öğretmen yargılayıcı değil betimleyici bir dil kullanmalıdır.
4. Öğrencileri etiketlememeli, onlara ad takmamalıdır.
5. Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak öğrencinin etkin katılımını sağlamalıdır.
6. Olumsuz davranışlarla karşılaştığında kısa açıklamalar yapmalı, öğrenciyi aşağılayıcı biçimde konuşmamalıdır.
7. Olumlu davranışları ödüllendirmeli ve takdir eden sözler söylemelidir.(Günay, 2003, s. 18)

Ayrıca öğretmen-öğrenci arasındaki etkili iletişim becerileri artırmak için şunları yapmalıdır.

1. Kişisel yakınlaşmalar için fırsat yaratmalı
2. Öğrenci etkinliklerine ilgi göstermeli
3. Öğrencilerle görüşmeler düzenlemeli
4. Öğrencilere ders yılı boyunca kart ve not göndermeli
5. Dilek kutularını kullanmalı
6. Okul gün ve gecelerine katılmalı
7. Spor faaliyetlerine katılmalı
8. Yeni gelen öğrencilere okuldaki görevlileri tanıtmalıdır.(Karip, 2004, s. 106-108)

Etkili bir iletişim için öğretmen; kendine güvenen, sabırlı, hoşgörülü, iyi konuşan, beden dilini çok iyi kullanabilen, dengeli, esnek, demokratik, sınıfta hareketli, dostça davranan, akılcı sorular soran, öğrenciyi motive edip katılmasını sağlayan, iyi görüşlü, yargılayıcı olmayan ve çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanma niteliklerini edinmiş olmalıdır. Ayrıca öğrencilerin jest ve mimikleri kadar öğretmenin jest ve mimikleri de sınıftaki iletişimi etkilemektedir. Öğretmenin sınıf içindeki duruşu, sesiyle hareketleri arasındaki uyum, hareketlerinin hızlı ve yavaş oluşu, sakin veya

sinirli oluşu öğrencileri etkilemektedir.

Öğretmen sınıf ortamında sağlıklı bir öğrenci-öğretmen ilişkisi kurabilmek için iyi iletişim ortamı ve sıcak bir sınıf iklimi oluşturmalı, Gordon (1993;Akt, Günay, 2003, s. 18-19) tarafından sıralanan ve kabul edilmezliğin dili olarak nitelenen iletişim engellerinden kaçınmalıdır. Bu iletişim engelleri, (1)emir vermek, yönlendirmek, (2)uyarmak, gözdağı vermek, (3) ahlak dersi vermek, (4) öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek, (5) öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek, (6) yargılamak, eleştirmek, suçlamak, (7) ad takmak, alay etmek, (8) yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak, (9) övmek, aynı düşüncede olmak, değerlendirme yapmak, (10) güven vermek, desteklemek, avutmak, duygularını paylaşmak, (11) soru sormak, sınamak, sorguya çekmek, çapraz sorgulamak, (12) sözünden dönmek, oyalamak, şakacı davranmak, konuyu saptırmaktır.

Anderson(1991;Akt, Açıköz, 1996, s.138-139) sınıfta etkili iletişim kurulması için getirdiği öneriler şu şekildedir.

1. Öğrencilere sunulan bilgi ve açıklamalar net ve anlaşılır olmalıdır.
 - a. Dersin genel bir çerçevesini çiziniz, konunun ayrıntıları ya da önemsiz noktaları üzerinde odaklaşmak yerine geniş bir resmini çiziniz.
 - b. Gerektiği zaman özellikle zor kavramları açıklarken tekrarlama yapınız.
 - c. Konuyu dağıtmaktan kaçınınız ve konuya odaklaşınız.
 - d. Zaman zaman sorularla ya da bazı işler yaptırarak öğrencilerin anlama düzeyini saptayınız.
 - e. Ana noktaları açıklarken çeşitli örnekler veriniz ve öğrencilerin soyut kavram düşünceleri anlamalarına yardım ediniz.
 - f. Öğrencilere önemliyle önemsizi ayırt etmeyi öğretebilmek için nerelerin önemli olduğunu söyleyiniz.
 - g. Açıklamalarınızda net terimler kullanınız.
 1. Yeni öğrenilenlerin öncekilerin ilişkilendirilmesi yardım edecek net kavramlar kullanınız.
 2. Hem gösterip hem açıklamak birisini yapmaktan daha iyidir.
 3. Sınıfta soru sormanın iki ana amacı öğretmenler tarafından iyi anlaşılmalı ve bu iki amaca uygun soru sorma teknikleri kullanılmalıdır. Soru sormanın amaçlarından biri

öğrencilerin anlayıp anlamadığına bakmak, diğeri ise öğrenciyi düşünmeye sevkettir.

4. Öğrencilerin yanıtlarıyla ilgili dönüt verilmeli ve yanlışlar düzeltilip doğrular pekiştirilmelidir.

Çocukların; toplulaşması, anti sosyal davranışlardan uzak durması, gelecekteki ruhsal sağlıkları, uygun cinsiyet rolü kimliği kazanmaları, başkalarını daha iyi anlama (empati) ve ben merkezlikten uzaklaşmaları, eğitim isteği ve akademik başarılarının yükselmesi üzerinde öğretmen-öğrenci iletişimi etkin bir rol oynamaktadır. (Yılmaz; 2001, s. 157)

2. Disiplin:

Disiplin sözcüğü Latince “discipulus” sözcüğünden gelir ve bu sözcüğün kökü de disco’dur ve öğrenme anlamını taşımaktadır. Disiplin kelime anlamı olarak bir işi uygun kurallarıyla yapmayı öğrenmek ve uygun bir biçimde yaparak başarmak anlamını taşımaktadır.(Halis, 2001: s.93;Akt. Özdem, 2003, s. 9)

Disiplin kavramı, günlük yaşamda “düzen”, “intizam” anlamında kullanılmaktadır. Yine disiplin, “itaat eğitimi” anlamına gelmektedir. (Hesapçıoğlu, 1998, s.339Akt. Altay, 2003, s.14).

Disiplin,; başkaları tarafından işbirliğine kapalı, saldırgan ya da diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış, insanların haklarını korumaya yöneliktir. (Celep, 2000, 109)

Disiplin olayına bireysel ve örgütsel boyutta bakılabilir. Bireysel anlamda disiplin bireyin kendini belirli ihtiyaç ve isteklere uyarlamak amacıyla özdenetimini geliştirme çabasıdır. Örgütsel anlamda disiplini bireysel disipinden ayıran temel fark disipline eden ile disipline edilen kişinin birbirinden ayrılmasıdır. (www.bilgiyonetimi.org)

Sınıfta disiplin, öğrenme etkinliklerinin gerçekleşmesi için gerekli düzenin sağlanmasıdır. (Arabacı, 2005, s. 22)

Disiplin, çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretmek, kendi kendini denetleme ya da beden içi denetim demek olan ahlak gelişimini sağlamak olduğunu

ifade etmektedir. Buda dıştan gelen bir zorlamayla olmaz.

Kısaca disiplin, yapılan işlerin belli bir düzen içerisinde yürütülmesidir. Disiplin tanımlarına baktığımızda disiplinin şu kavramlarla ilişkili olduğu söylenebilir; İstenmeyen davranış, öğretmen tepkileri, öğrencinin kendini kontrolü, kuralların uygulanması, öğrenme ortamını oluşturma, uygun öğrenme etkinliklerine katılma, öğrenme zamanının artırılması, sorumluluğun öğretilmesidir. (Aydın, 2004, s. 328-329)

Okulda ve sınıfta disiplinden, daha çok öğrenci davranışlarının eğitimciler tarafından kontrol edilmesi anlaşılır. Oysa öğrenciler, bir başkası tarafından kontrol edilmek yerine, kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenirlerse disiplin, zaman içinde öğrenilebilecek ve içselleştirilebilecek bir alışkanlığa dönüşür. Öğrencilere kendi kendilerini kontrol etme, kendi davranışlarını denetleme ve kendilerini yönetme becerisi kazandırıldığında, öğretmenler zamanlarının çoğunu eğitim ve öğretime harcayabilirler. Okul ve sınıf disiplininin en önemli parçası, eğitimcilerin kendi disiplin anlayış ve uygulamalarıdır. Öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilerinde görmek istedikleri davranışları, önce kendileri göstererek onlar için iyi bir rol modeli oluşturmalıdır. (Temel, 2005)

Okul bir bütün olarak ele alındığında, her bir sınıfta ve sınıflara paralel olarak okulun tümünde uygulanacak disiplin yönetim stratejileri kendi içinde tutarlı ve bütünü tamamlar nitelikte olmalıdır. Ancak bu şekilde, okulda bir bütün olarak arzu edilen öğrenme merkezli amaçlara ulaşmak mümkün olacaktır. Eğer öğrenci, istenmeyen, okula ve sınıfa yakışmayan davranışlara yönelirse öğrenmeye ayracağı enerji ve zamanda sınırlanacaktır. Bu nedenle sınıfı ve tüm okulu içene alan bir davranış yönetim stratejiler standardı ya da politikası oluşturmak gerekmektedir. (Türnüklü, 2005, s. 149)

Sınıfta disiplin problemi oluşturan istenmeyen davranışlar ve nedenlerine ilişkin olarak Tertemiz(2000, Akt. Temel, 2005)' in görüşleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Sorun Olan Davranışlar; 1- Sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin beklenti ve kuralları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan geçici ilgisizlikler: Etrafa bakmak, ıslık çalmak, hayallere dalmak, sırayı dizleriyle kaldırmak gibi. 2- Aşırı ders dışı davranışlar: Yüksek sesle

konuşmak, kandırmak, aldatmak, kopya çekmek, birbirine not yollamak, dersle sürekli ilgilenmemek gibi. 3- Öğretmenin dersi anlatmasını ve öğrencilerin çalışmalarını engelleyen durumlar: Sınıf kurallarına veya öğretmenin isteklerine uymamak, vurmak, sürekli gürültü yapmak, diğer öğrencilerle çatışmak, dikkat dağıtıcı sözler söylemek, fiziki saldırıda bulunmak, diğer öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılmalarına engel olmak, sınıf malına zarar vermek vb. davranışlardır.

Disiplin; ceza kavramı ile asla karıştırılmamalıdır. Ceza yıkıcı davranışa tepkidir. Disiplin ise; yıkıcı davranış ve bundan doğan tepkiyi önlemek içindir. Başka bir deyişle, problemi önlemek için ne yaptığımızın yanında, problem doğduğunda ya da oluştuğunda ne yaptığımızla da ilgilidir. (mardin.meb.gov.tr/egitimde_sinif_yonetimi)

Disiplin sorunlarında öğretmen cezaya başvurmak yerine alternatif kontrol yöntemlerine başvurmalı, her şeyden önce öğretmen kendini kontrol etmeli, nazik, yardımcı, saygılı olmalı, öğrencilerinin kullanmasını istemediği dili kullanmamalı ve olayları sakin ve mantık çerçevesinde çözmelidir. (Aksoy, 2001, s. 12)

Davranışların disiplin soru olarak ifade edilebilmesi için dört temel ölçüt kullanılmaktadır. Bunlar;

- 1.Davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi,
 - 2.Davranışın, öğrencinin kendisini ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması,
 - 3.Davranışın, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi,
 - 4.Davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir.
- (mardin.meb.gov.tr/egitimde_sinif_yonetimi)

Sınıfta meydana gelecek bütün disiplin sorunlarından öğretmen sorumludur. Sınıfta karşılaşılan disiplin sorunları şu nedenlerden dolayı oluşmaktadır; Sınıfın fiziksel düzenlemesi, öğrencilere sorumluluk verme biçimi, Öğretmenin sınıf yönetimi becerisi, öğrencilerin birbirleriyle ilişkisi olarak görülmektedir.

Sınıfta meydana gelebilecek disiplin sorunlarında öğretmenin alacağı önlemler, sınıfın tamamını rahatsız etmeden ve öğrenme-öğretme etkinliklerini amacına

ulaşmasını engelleyecek bir biçimde değil derse gereken güdüyü tekrar sağlama amacıyla yapılmalıdır. Disiplin problemlerine karşı alınan önlemler; göz teması, genel sözlü uyarı, soru sorma, uyarma, Doğru davranışı gösterme, umursamama ve fiziksel müdahaledir. (Kaya, 2003, s.181-184)

Öğrencilerin uygun davranış göstermesini sağlamak ve ortaya sorun çıkmasını önlemek için şu dört yolu izlemek gerekir;

1. Uygun davranışı uygulamayı ön plana çıkartan olumlu bir iklim oluşturmak,
2. Öğrenci davranışına ve akademik gelişmesine kılavuzluk etmek,
3. İşlemlerin, kuralların ve sonuçların kullanımı tutarlı olmalı,
4. Uygun olmayan davranışlara öncelikle değinmek. (Celep, 2000, 87)

Öğretmenler, sınıf kurallarını, sınıfın değerlerini, ilkelerini öğrencilerle birlikte, işbirliği yaparak saptamalıdır. Başkaları tarafından alınan kararları kabul ettirmek zordur. Öğrenciler kararları kendileri alırlarsa, uymayanlar hakkında kendilerine yaptırım koyarlarsa, kuralların işleyişini ve savunuculuğunu yine kendileri yaparlar. Okuldaki disiplin kuralları, bireyin öğrenme, kendini gerçekleştirme özgürlüğünü engellememelidir. (Arabacı, 2005, s. 22)

Dengeli ve etkili disiplin sistemi, öğrenciye çalışma alışkanlığı kazandırmalı, öğrenme merakını köreltmemeli, sorumluluk duygusunu geliştirmeli, yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkmasını engellememelidir. (Cürebal, 2000, s.10)

İstenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellemede öğretmenin uygulayacağı kurallar;

1. Sınıfı etkin bir şekilde izleme ve bunu öğrenciye hissettirme,
2. Sınıfta bulunduğu yeri iyi belirleme
3. Konulan kuralları etkin bir biçimde uygulama,
4. Problem öğrencileri ve problemin kaynaklarını belirleme,
5. Bütün öğrencilere eşit davranma,
6. Sıcak bir sınıf ortamı yaratma,
7. İstenilir davranışları vurgulayan olumlu dil kullanma,

8. İstenilen davranışı belirleme ve ödüllendirme olarak belirlenmelidir.

Öğretmenlerin yakındıkları disiplin sorunları aşağıdaki maddelerde verilmiştir. Bunlar; Sırası gelmeden konuşmak veya sürekli konuşmak, Gürültü yapmak, Öğretmeni dikkatle izlememek, Diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmak, Haklı bir neden olmadan yerinden kalkmak, İstenilen öğretim etkinliğine katılmamak, Derslere geç kalmak, Ders araç-gereçlerini getirmemektir.

İstenmeyen öğretmen davranışları şu şekilde sıralanmaktadır; notla tehdit etme, ceza olarak ödev verme, sadece anlatım yöntemini kullanma derse güdülememe, cesaretlendirmeme, espirituél olmama, ödevleri kontrol etmeme, sınıfa sırtını dönme, istenmeyen davranışları düzeltmeme, sadece başarılı olanlara söz hakkı verme, yanlış davranışı veya yanıtı aşırı eleştirme, olumsuz sözlerle etiketleme, öğretmediği konularda sınav yapma, dersi iyi planlayamama, öğrencileri boş bırakma, zorlama ile disiplin sağlama, sınıfta herkesin görebileceği yerde durmama v.b. Davranışlar öğrenciler tarafından öğretmenin yapmamasını istediği davranışlar olarak sıralanmaktadır. (www.rehberogretmen.com)

İyi bir disiplin büyük oranda, öğretmenlerin öğrencileri ile olan ilişkilerinin biçimine bağlıdır. Öğrencileri ile iyi ilişkiler geliştiren öğretmenler, çok az disiplin sorununa sahiptirler. Sonuç olarak sınıf disiplini açısından öğretmen-öğrenci ilişkisinde şu ilkeler dikkate alınmalıdır; Öğretmenler, öğrenci ilişkisi, öğrencilerin kendilerini önemli ve kabul görmelerine olanak sağlayan etkili iletişime dayandırılmalıdır, öğrencilerin benlik bilinçlerinin güçlendirilmesine fırsat sağlanmalıdır. (Celep, 2001: 272 s. 24)

İlköğretim sınıflarında basit, küçük öğrenci istenmeyen davranışlarıyla daha sık karşılaşmaktadır. Öğretmenin sınıf içersinde öğrenme ve öğretme süreçlerindeki yaratacağı düzenlemelerle bu davranışlar önlenir. Bunun için öğrencinin zihinsel yeteneklerini kullanarak bilgiyi keşfettiği, karşılaştırma ve açıklamalar yapıp sorular sorduğu değişik etkin öğrenme stratejilerinin kullanıldığı, öğrencinin kendi öğrenmesi ile ilgili kararlar alıp uyguladığı, içinde sosyal etkileşim olan etkin öğrenme anlayışı benimsenmelidir. (Türnüklü ve Yıldız 2002; 285 s. 35)

3. Motivasyon;

Motivasyon kavramı, davranışı başlatan yön veren, devam ettiren veya belirli bir davranışın tercih edilmesini sağlayan güç anlamında kullanılır. (Burden, 1999;Akt. Karip, 2004, s.112)

Motivasyon(güdülenme) dilimizde güdü, harekete geçiren güç olarak yerleşmiştir. Güdüleme insanı harekete geçiren ve hareketlerinin yönlerini belirleyen, onların düşünceleri umutları inançları kısaca arzu; ihtiyaç ve korkularıdır (Fındıkçı, 2000).

Motivasyon bir hedefe ulaşmada ,enerji veren, onu güçlendiren ve yönelten bir güçtür. Motivasyonu yüksek öğrenci; okula karşı olumlu bir düşünceye sahiptir. Güç görevlerin üstesinden gelebilir ve bilgiyi derinlemesine işler.

Motivasyon; Motive kelimesi, güdü, saik veya harekete geçirici güç, anlamına gelmektedir. Motive temel kavramından . türetilen motivasyon (güdüleme) ise davranışı hedefe doğru yönlendiren ve faaliyete geçiren bir güçtür. Motivasyon; istek ve arzuları, ihtiyaçları, dürtüleri ve ilgileri de kapsayan genel bir kavramdır. Motivasyon; (güdülenme) okuldaki öğrenci davranışlarının yönünü, şiddetini ve kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynaklarından biridir. Okul ve sınıfta gözlenen öğrenme güçlüklerinin ve disiplin olaylarının önemli bir kısmının kaynağı güdülenme ile ilgilidir. Yeterince güdülenmemiş bir öğrenci öğrenmeye hazır hale gelmemiş demektir. Öğrenciler daha çok merak ettikleri ve ilgi duydukları konuları daha kısa sürede öğrenirler.

Motivasyon içsel ve dışsal olmak üzere iki bölümde incelenmektedir.

a-) İçsel motivasyon;

Öğrencinin kendisinden kaynaklanan ihtiyaçların oluşturduğu motivasyondur. (Reece ve walker; 1997 Akt. Karip, 2004, s. 113) İçsel motivasyonun kaynağı bireyin içinden gelen merak, ilgi, öğrenme ihtiyacı, yeterlik ve gelişme duygusu olmaktadır. Derse başlamadan önce öğretmenin kazandırılacak olan davranışı öğrencilere anlatarak

bu davranışları geçmişte karşılaşılan bir problem ya da öğrenciler için anlamlı bir yaşantı ile ilişkilendirilmesi içsel motivasyonu artırabilir. İçsel motivasyonda dışarıdan ödüle gerek yoktur, birey amacı gerçekleştirdiğinde doyuma ulaşır.

b-)Dışsal motivasyon;

Bir görevin ya da bir amacın gerçekleştirilmesi sonucunda bireye başka bir birey tarafından sağlanan ödüllerle oluşturulan motivasyondur. Dışardan gelen ödül, baskı, ceza, rica gibi etkilerle ortaya çıkar. Başarılı öğrencilere verilen takdir ve teşekkür belgesi doğru verilen cevaplardan sonra öğrenciyi dönüt verme dışsal motivasyon örnekleri olarak verilebilir.

Öğrenciye ders esnasında motivasyonunu yüksek tutmak, derse karşı ilgiyi artırmakla birlikte sınıf yönetimindeki karşılaşılan sorunları en aza indirmektedir. Sınıf ortamında öğrencileri motive edebilmek için kullanılacak stratejiler altı başlık altında incelenebilir; Öğrencilerin ilgilerini anlama, Konunun kullanılabilirliğini açıklama, Öğrencilerin başarı beklentisi oluşturmalarına yardımcı olma, Dersi ilginç hale getirme, Öğrencilerden istek uyandırma, Ödüller kullanma

Öğretilen konu birey için anlamlı olmalı, çalışma sistemli ve aşamalı olmalı ve öğrenen kişi katıldığı alanı tanımalıdır. Gerekli çaba düzeyi bireyin yeteneğine göre değiştirilmesi ve beklenti düzeyi çocuğun okuldaki başarı ya da başarısızlık yaşantılarına uygun olmalıdır. Elde edilen başarı sonuçları sınıfta karşılaştırılmalıdır. Genel ödüller cezadan daha etkilidir ve sınıfta daha olumlu bir duygusal hava yaratır. Başarı üzerine odaklanmalı ve her birey için gerçekçi bir beklenti düzeyi saptanıp özel ilgi gösterilmelidir. (Kaya, 2003, s.102)

Motivasyon belli amaçlara ulaşmak için bir güç kazanma hali olarak aldığımızda, sınıfta gerekli şekilde motive edilmemiş öğrencinin şu davranışları göstermesi söz konusudur. Öğrenci derse düzenli olarak devam etmez, dikkatli dinlemez, ilgisini arkadaşlarına ya da dışarıdaki hadiselerle yöneltmiştir, ödevlerinde güçlükle karşılaşınca onlara cevap aramak istemez, derse-konuya ilgisiz görünür, öğretmen tarafından derse çekilmekte güçlük çekilir.Buna karşılık motivasyonu yüksek olan öğrenci ise derslerine hazırlıklı gelir, sürekli soru sorar, tartışmalara katılır, araştırmacıdır, enerjisi yüksektir.

Öğrenciler iyi öğrenemiyorlarsa bunun başlıca sebeplerinden biri; derse konuya ilgi duymamalarıdır. Öğretmenin yapacağı ilk öğrencide gizli güç olan ilgiyi temin etmektir. Bir etkinlik sürecindeki bir organizmanın beklenen davranışı sergileyebilmesi için yeterli düzeyde güdülenmesi gerekir. Güdüleme boyutunda yetersizlik gösteren organizma ulaşması gereken hedefe odaklanma bakımından problemler gösterecektir. Kendisini bir bütün olarak sorumluluk taşıdığı etkinliklere değil de konu dışı etkinliklere taşıyabilecektir.

Kısaca ifade etmek gerekirse; güdülenmiş davranışlarla güdülenmemiş davranışlardan şu yönlerden farklıdır:

1. İlgi duyma ve dikkat etmede süreklilik.
2. Davranışların yapılması için çaba göstermeye ve gerekli zaman harcamaya isteklilik.
3. Konu üzerinde odaklaşma kendini verme ve güçlüklerle karşılaştığında istenilen davranıştan vazgeçme, sonuca gitmede ısrarlı olma ve kararlılık. (de.essortment.com/motivatingstude_rbsm.htm)

Öğrenci, yakınlık duyduğu, kendisine değer veren ve dostça davranan bir öğretmenin sınıfında, kendisine yakınlık göstermeyen bir öğretmenin sınıfında olduğundan daha rahat hissetmektedir. Öğretmen ve öğrenciler arasında karşılıklı güvene ve saygıya dayalı sıcak ilişkilerin kurulduğu sınıflarda üretkenlik artmakta, disiplin sorunları azalmakta, eğitimsel amaçlara ulaşma olasılığı yükselmektedir. (Geçer ve Deryakulu, 2004, s. 520)

Öğretmenin, öğrencilerine istenilen davranışlarını kazandırabilmesi ve etkili Sınıf Yönetimi becerisine sahip olabilmesi için, öğrencilerine öğrenme motivasyonlarını yükseltmesi gerekir. Bunun gerçekleşmesi için;

1. Öğrenciye istenilen bir davranışı kazandırmada model olmaktır.
2. Öğrenilecekleri bir sorunla ilişkilendirmektir. Öğrenci öğreneceklerinin gerçekten öğrenilmesi gerekli şeyler olduğuna inanmalı ve bunların hangi problemlerin çözümünde kullanılacağını bilmelidir.
3. Öğrencinin dikkati sürekli olarak öğrenme materyaline kanalize edilmelidir.

- Güdülenme, süreklilik ve bütünlük gösteren bir etkinlik sistemi içinde tasarlanmalıdır.
4. Güler yüzlü, sabırlı, tutarlı, sevecen, dürüst ve anlayışlı bir öğretmen kişiliği, öğrencinin derse güdülenmesinin ön şartıdır.
 5. Öğretmenin başarısızlıktan korkulmaması gerektiğini her zaman ve her durumda vurgulaması ve özellikle içe kapanık öğrencileri güdüleyebilir.
 6. Güdülemenin bireysel ayrılıkları dikkate alarak yapılması gereklidir. Başarılı bir güdüleme, öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermelidir.
 7. Öğretmen, öğrenciyi utandırma, eleştirme, gülünç duruma sokma, küçük düşürme ve cezalandırma, suçlama ve tehdit gibi davranışlardan kendini korumalıdır. (www.egitim.aku.edu.tr/motivasyon.doc)

Ebeveynler ve öğretmenler, bu koşulları optimize etmek için, öğrenme ortamını nasıl hazırlarlar? Bu soruya cevap geniş ve çeşitlidir. Belirli stratejiler, çeşitli kültürler ve ortamlara bağlı olabilir. Fakat, aşağıdaki genel prensipler uygulanmalıdır:

1. Öğrencinin üzerindeki baskı minimize edilmelidir, örneğin,
2. Ödevin, öğrencinin yaşı ve yetenek seviyesi için üstesinden gelebileceği uygun bir düzeyde olmasını gerekmektedir.
3. Ödev, aynı zamanda, anlamlı ve öğrenciyle alakalı olmalıdır.
4. Ödüller uygun zamanda kullanılmalıdır. (Atherley, Akt. Keskin, 2005)

4. Sınıf Düzeni;

Eğitim-öğretim etkinliklerinin olduğu alanın öğrencilerin ihtiyaçlarına ve öğretim etkinliklerine uygun olmasını gerektirir. Sınıf içi düzenlemelerin içten, güvenli ve öğrenmeleri destekleyici şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu görevi üstlenen öğretmendir. İyi düzenlenmemiş bir sınıf ortamında kaliteli bir eğitim ve öğretim ortamı olacağı söylenemez.

Sınıfın fiziksel düzeninin nasıl olacağı konusunda karar vermek için şunlar izlenmelidir.

1. Çok fazla hareketin olacağı alanları belirlemek,
2. Öğrencinin öğretmeni kolayca görebildiğinden emin olmak,
3. Öğretim araç-gerecinin kullanımı ve öğrenci araç gereçlerinin hemen ulaşılabilir

olmasını sağlamak.

4. Öğrencilerin sınıfın bütün sunumlarını ve oyunlarını kolayca görebildiğinden emin olmak. (Evertson, Emer, Clements, Worsham, 1997: Akt Celep, 2000, 17)

Sınıf Yönetiminde, ders dönemi öncesi sınıfın hazırlanmasında şu hususların tek tek elden ve gözden geçirilmesi ve yerine getirilmesi gereklidir.

- Öğrenci sayısı
- Sıraların yerleştirilme düzeni
- Öğrencilerin oturuş biçimi
- Gürültü durumu
- Işığın gidiş yönü
- Ortamın temizliği
- Aydınlatma durumu
- Araç-gereç durumu
- Isıtma durumu
- Sınıfın boyası ve görünümü (mardin.meb.gov.tr)

Sınıf içi fiziksel düzenin değişkenlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

a-)Öğrenci Sayısı;

Bir sınıftaki ideal öğrenci sayısını vermek tam olarak mümkün olmasa da genel olarak 30'un üstünde olmaması istenmeyen bir durumdur. Öğrenci sayısı izlenecek yöntemin de belirlenmesinde etkili olmaktadır. Öğrenci sayısının çok olduğu sınıflarda genelde öğretmen merkezli bir anlatım yolu izlenirken, öğrenci sayısının az olduğu dersliklerde bireysel anlatım yöntemine daha çok ağırlık verilmektedir.

Sınıftaki öğrenci sayısının başarıya etkisi ile ilgili yapılan bir araştırmaların bir çoğunda şu sonuçlar elde edilmiştir. (Tutkun, 2002:139, Akt, Alcı, 2003, s.6)

- a-) Öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda başarı yüksektir.
- b-) Bu başarının yüksek olması için sınıflardaki öğrenci sayısı sınıf başına 20'den çok olmamalıdır.
- c-) Öğrenci sayısı az olan sınıflar, özellikle ilköğretim basamağındaki okuma ve matematik derslerinde etkilidir.

d-) Sosyo-ekonomik yönden yetersiz olan çocuklar daha iyi akademik başarı gösterirler.

b-)Sınıfın Isısı;

Sınıfın çok sıcak ya da çok soğuk olması öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını azalmaktadır. Sınıf içerisindeki sıcaklıklar öğrenci ve öğretmeni rahatsız etmeyecek düzeyde olmalıdır. İdeal sınıf ısı 20-23 derece arasında olması uygundur. (Kaya, 2003, s. 139)

Sınıfın sıcaklığının aşırı yükselmesi, fiziksel rahatsızlıklara, ilginin dağılmasına, zihnin gevşemesine neden olmaktadır. Düşük ısı, çabaları ısınmaya yönlendirmekte, zihnin bir konuda odaklaşmasını güçleştirmektedir. (Başar, 1999:31Akt. Gündüz, 2001, s.46)

Bunun için öğretmenin sınıfın ısını, havanın durumuna, neme, mevsime ve öğrenciye göre düzenlemelidir.

c-)Işık

Sınıfta ışık doğrudan değil dolaylı gelmeli, doğal aydınlatma yolları kullanılmalıdır. Işık ve pencere düzenini, güneşe ve mevsimlere göre değiştirebilir olması işleri kolaylaştırır. Pencerelerin alanı, güneş ışığından yeterince yararlanmaya uygun olmalıdır.

Gereğinden çok aydınlatma veya yetersiz aydınlatma ilginin azalmasına neden olmaktadır. Aşırı ışık gözü yorar. Okuma hızını ve dolayısı ile anlamayı düşürür. Dikkatsizliğe neden olmaktadır. Aynı şekilde düşük ışıpta da aynı durumlar gözlemlenmektedir. Gün ışığından daha etkin yararlanmak için, sınıf pencerelerinin temiz ve büyük olması gerekir. Işığın öğrencilere direkt gelmesi değil dolaylı olarak gelmesi sağlanmaktadır. Sınıf içersine gelen doğal aydınlatmanın, öğrencilerin sol omzundan gelmesine özen gösterilmelidir.

d-)Renk

Renkler kendilerine özgü dilleri ve dünyaları olan, gizemli duyguların temsilcileridir. (Aydın, 2004, s. 37) Sınıf duvarlarının rengini içindeki eşyaların renk seçiminde, öğrencilerin psikolojik ve fiziksel yapıları göz önünde bulundurulmalıdır.

Liseye kadar sarı, pembe ve şeftali rengi, lise sonrasında ise, mavi ve mavi-yeşil tonlar önerilmelidir. (Başar, 1999;31 31Akt. Gündüz, 2001, s.48) Sınıfın iyi bir renk uyumu ile boyanması, göz estetiğini ve zihinsel etkinlikler açısından uyarıcı etki yapabilir.

e-)Havalandırma

Sınıfta ortamında bütün öğrencilerin ve öğretmenin solunum yaptığını düşünürsek sınıfın her teneffüs arasında mutlaka havalandırılması gerekmektedir Havasız ve yeterince oksijenini bulunmadığı sınıf ortamında öğrencilerin uyuşuk, isteksiz ve yorgun oldukları gözlenir.

f-)Gürültü

Gürültü, öğretmen-öğrenci etkileşimini olumsuz yönde etkileyen bir değişkendir. Genellikle gürültü, derse yönelik ilgisizlik ve dikkat kaybı gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. (Aydın, 2004 s. 37) Gürültülü ortamlarda öğrencilerin konuya motive olmamaları ile öğretmen gereksiz tekrarlar yapmak zorunda kalacak ve bu zaman kaybına neden olacaktır. Gürültüyü engellemek amacıyla öğretmen sınıf içindeki dikkatleri sürekli aktif hale getirmeli ve öğrenci zihinlerini uyanık tutmalıdır.

Gürültü derse yönelik ilgisizlik, dikkat, güdülenme eksikliği ve kaygı gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Gürültüyü ortadan kaldırmak, öncelikle gürültüye neden olan sebepler saptanmalı ve öğrencilere gürültünün olumsuz bir davranış olduğu ifade edilmelidir.

g-)Temizlik

Sınıf içersinde bireysel ve bedensel temizliği öğrenen öğrenci bunu çevresinde ve sınıf ortamında da gösterecektir. Sınıfta sıraların, yerlerin, duvarların, pencerelerin, eşyaların ve havanın temiz olması için öğrencilerin ve öğretmenin ortak bir çaba göstermeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin karşısına giyim ve kuşamına dikkat ederek, tertipli ve düzenli çıkması gerekmektedir.

h-)Yerleşim Düzeni

Yerleşim düzeni sahip olunan kaynak ve araç-gereçlere ulaşmayı ve kullanmayı

kolaylaştırıcı ve böylelikle öğretimin etkili, akıcı ve verimli olmasını sağlayan sınıfın fiziksel düzeninde önemli bir değişkendir.(Kaya, 2003 s. 141)

Öğrencilerin sınıf yerleşim düzeni konusunda düşüncelerinin alınması yararlıdır. (Aydın, 2004, s. 30) Yerleşim düzeni hazırlanırken öğrencilerin, işitme, görme, boy, gibi özellikleri de dikkate alınmalıdır. Sınıf içi yerleşimi düzenlemede, öncelikle öğrencilerin birbirlerini, öğretmeni ve araç-gereçleri rahatça görebilecek ve işitebilecek şekilde oturmaları sağlanmalıdır. Daha sonra ders araç-gereçlerini öğrencilerin görebileceği ve gerektiğinde kullanabileceği şekilde sınıf ortamında hazırlanmalıdır.

ı-)Araç-Gereç Durumu

Her sınıfta kullanılan bir takım eşyalar, araç ve gereçler vardır. Bunlardan bazıları bütün öğrencilerin ortak kullandığı türden iken, bazıları bireysel kullanım amaçlı, bazıları da sadece öğretmenin kullanabileceği eşyalardır. Sınıfta zaman, tek bir etkinlik ve araç kullanımıyla geçmez. Farklı etkinlikler için de farklı araç-gereçler kullanılır. (Balay, 2003: s. 54)

Öğretim yöntemlerinde kullanılan araç-gereçlerin, öğrencilerin ilgilerini uyandıracak nitelikte olup olmadıkları da üzerinde durulması gereken bir konudur. Kullanılan araç-gereçler bazen öğrencilere sıkıcı gelmekte, beklenen ilgiyi uyandırmamakta, gereksiz görülmekte ya da zevkle çalışılmaya değer bulunmaktadır. (Türnüklü, 1999, 33)

i-) Zaman Yönetimi

Zaman; her meslekte bireyler üzerine baskı yapan evrensel bir kaynaktır. Zaman yönetimi; zihinde oluşan planların günlük yaşama dökülerek gün ve gün gerçekleştirilebilmesidir. (Cüceloğlu, 1999: 287)

Zaman yönetimi, bireyin kendisini yönlendirerek olayları yönlendirmesidir. (Özdemir, 2000, s. 109;Akt. Demirci, 2002, s.14)

İyi bir zaman yönetimi planlaması ile, olumsuz etkenlerden kurtulmak

mümkündür. Zaman yönetiminde öncelikleri ortaya koymamız gereklidir. Zamanı yerinde ve uygun kullanmasını bilen insanlar önceliklerini bilir ve bunu gerçekleştirmek için gerekli planlamayı başarıyla uygular. En iyi zaman yöneticileri, zaman konusunda farklı yaklaşım biçimi geliştirenlerdir. Onlar, en etkili bir şekilde planlayıp kontrol edip kullanabilecekleri ve her türlü baskıdan uzak kaldıkları zaman dilimlerini ortaya koyabilirler. (www.mardin.meb.gov.tr)

Başarılı bir zaman yöneticisi; zamanın büyük bir kısmını kendilerini analiz etmek, değerlerini belirlemek, güçlerini ve yeteneklerinin sınırını öğrenmeye çalışmak inancıyla kullanırlar, stratejik düşünür ve ileriye görme yeteneğine sahiptirler.

Zaman yönetimi kişisel bir süreçtir. Zaman yönetimi önemli kaynaklardan biridir. Ancak, en kötü kullanılan ve harcanan bir kaynaktır. Geçen zamanı geri getirmek mümkün olmadığına göre yönetim açısından en önemli sorun zamanı planlamak ve iyi kullanmaktır. Zamanı doğru planlayıp doğru kullanamayan kişi düşünmeye ve dinlenmeye de zaman bulamayacaktır.

Bir kaynak olarak zaman kazanma konusunda en başarılı yöntemler üç temel esasa dayanır:

1. Gereksiz yere zaman tüketen, yararsız alışkanlıklardan kurtulmak gerekir.
2. Yapılacak işi güç yollardan geçerek değil, basit yöntemlerle yapılmalıdır.
3. İki ya da üç işi bir arada yapmayı öğrenmelidir. (www.mardin.meb.gov.tr)

Zamanı etkin kullanabilen öğretmen, yapılacak olan etkinliklere ait planı bir gün öncesinden hazırlayan, konu bütünlüğünü ve kurguyu zihninde tasarlayabilen kişidir. Öncelikleri açıkca belirleyen, işi çeşitlendirmeyen, aynı anda birkaç işi yapmaya çalışmayan öğretmen daha başarılıdır. Sınıfı yönetmek, ders süresini öğretim araçları doğrultusunda etkin ve verimli yönetmektir. Buradan çıkaracağımız sonuç zaman yönetimi, sınıf yönetiminin en stratejik öğelerinden biridir. (www.cocukdunyasi.net/a42.htm)

Öğrenmede önemli olan faktör, öğrenmeye ayrılan zamandır. Bu zamanda neler olup bittiği hesaba katılmalıdır. Bunlar öğretim sürecinin nitelik faktörlerini

oluşturur. Öğretim materyali, gruplandırma, öğretmen davranışı ve öğretim yaklaşımları arasındaki ilişkiyi vurgular. (Carrol, 1989: Akt. Balcı, 2001:133)

Öğretmenlik mesleğinde profesyonel olan herkesin zamanı akıllıca planlamak ve kullanma zorunluluğu vardır. Çünkü çok fazla olan mevcut bilgilerin belirlenen ders süresi içinde belirli bir düzende öğrencilere verilmesi ancak bilinçli bir planlamayla dolayısıyla zamanı iyi yönetebilmesiyle gerçekleşir. (Erçetin ve diğerleri, 2004, s. 153-154)

Öğretmenlerin sınıf içi etkinlikleri genel olarak iki ayrı kategoriye ayrılabilir. Bunlardan birincisi, sınıfın işleyişini düzenli halde tutmayı amaçlayan yönetsel etkinlikler; ikincisi ise, etkili bir öğrenme için uygulamaya konan öğretimsel etkinliklerdir. Öğretmen zamanı etkili kullanmak için öncelikle amaç, yönetsel etkinliklere harcanan zamanı ve dikkati en aza indirmek, öğretime ayrılan zamanı ve dikkati en üst seviyeye çıkarmaktır. Zamanı etkili kullanan öğretmenin sınıfında hem öğrenci başarısı artar hem de disiplin sorunları ortadan kalkar. (İra, 2004, s. 35)

Öğretmenler, sınıf etkinliklerini planlarken, derste yapılacak etkinliklere, dersin işleniş basamaklarına ve etkinliklerin durumuna göre zamanı iyi planlamalı ve sınıfın zamanının tümü istedik davranışların kazanılmasına yönelik kullanılmalıdır. Bu aynı zamanda öğrencilerin de planlı çalışma alışkanlığı sağlar.(Erdoğan, 2001, s.23)

Etkili zaman yönetimi için şu hususlara dikkat edilmelidir;

1. Öğrencilerin sınıfa giriş ve çıkışlarının düzenlenmesi
2. Yoklama faaliyetlerinin düzenlenmesi
3. Ders araç-gereçlerinin düzenlenmesi (Demirci, 2002, s.15-16)

Sınıfta zamanın tümü eğitsel amaçlara yönelik olarak kullanılmalıdır. Etkili bir öğretim gerçekleştirmek için, zamanın verimli kullanılması gereklidir. Zamanını verimli kullanılması, öğrencilerin dikkatini öğretim yaşantıları üzerinde yoğunlaştırmaları ve öğretim amaçlarına ulaşmak için yeterli düzeyde güdülenmelerini ifade etmektedir. (Erçetin ve diğerleri, 2004, s. 13)

Yukarıda sınıf düzenini sağlama hakkında yapılan açıklamalardan sonra öğretmen şu noktalara dikkat etmelidir;(Aydın, 1986, s. 37Akt. Aksu, 1997 s. 6)

1. Öğrenmenin gerçekleştiğini gösteren kanıtların olup olmadığı,
2. Okuma köşeleri, bilim köşeleri, sınıf kitaplığı, sanat köşesi gibi düzenlemelerin ne ölçüde güdüleyici bir özelli taşıdığı,
3. Yurttaşlık eğitiminin belirtileri olarak kişisel ve okul eşyalarına ilgi ve özenin hangi ölçüde gösterildiği,
4. İyi düzenlenmiş ışıklandırma ve havalandırma, istenilen atmosferin oluşmasına katkıda bulunup bulunmadığı,
5. Öğrenci sıra ve masaları öğrencilerin rahat kullanabileceği nitelikte ve etkinliklere uygun olarak düzenlenmiş olup olmadığı

5. Öğretimi Planlama

Öğretmen yıl içinde yapacağı çalışmalarını bir plana bağlamalı ve bunu uygulamalıdır. Planlama yapılırken, öğrenci görüşlerinin alınması ve hatta mümkünse beraber yapılmasına çalışılmalıdır. Aynı bağlamda planlar öğrenci seviyesine uygun hazırlanmalıdır. Başlangıç noktası, öğretmenin bildiği değil, öğrencinin bildiği olmalıdır. Planlama, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine, bilgi, beceri, tutum ve alışkanlık gibi özelliklerine uygun olmalıdır.

Bir program hazırlanırken, şu soruların cevapları aranmaktadır;

1. Eğitim hedefleri neler olmalıdır? Yani öğrencilere hangi davranışlar kazandırılmalıdır?
2. Kendilerinde bu davranışın gelişmesi için öğrenciler hangi yaşantıları geçirmeli, yani eğitim durumlarında bulunmalıdır?
3. Bu durumlar nasıl örgütlenirse istendik öğrenci davranışlarını geliştirme bakımından en verimli olur?
4. İstendik davranışların isabetlilik durumlarında etkililik derecesi nedir?
5. Değerlendirme sonucunda ne gibi değişiklikler gereklidir? (Ertürk, 1991:13-14;Akt. Gündüz, 2001, s.32-33)

İngiltere ve Galler Eğitimde Standartlar Bürosu araştırmalarına göre eğitimin ve öğretimin kalitesinin dayanakları şunlardır. (1) Öğretmenin öğrettiği alanda güvenilir bilgi ve anlayışının olması, (2) Öğretmenin yüksek beklentilerinin olması, (3) Etkili planlama, (4) Program hedeflerinin tüm öğrencilerin ihtiyaçları ile eşleştiren yöntem ve düzenlemeler, (5) Öğrencilerin iyi yönetilmesi ve yüksek standartların başarılması, (6) Zaman ve kaynakların etkili kullanımı, (7) Öğrenci etkinliklerinin tam ve yapıcı olarak değerlendirilmesi ve dönüt verme, (8) Okulda öğrenileni pekiştirmek üzere ev ödevinin etkili kullanılması (Balcı, 2001:130)

Plan- Program etkinliklerinde araç geliştirmek için ilkin aşağıdaki alanlara karar verilmelidir:

1. İçerik: Nasıl bir içerik? Konular birbirini yıllara göre nasıl izleyecek; konular buna göre nasıl organize edilecek? Bu içerik hangi öğrenme kaynakları ile öğretilecek?
2. Okulda sosyal sistem ve kişiler arası ilişkiler nasıl olacak?
3. Öğretim stratejileri. Öğretim nasıl gerçekleştirilecek? Amaçları gerçekleştirmek için ne tür yaklaşımlar gerekli; hangi teknolojiler kullanılmalı?
4. Öğrenci rolleri: Öğrenci öğrenmek için neler yapmalı? Öğretmenler belli beceri ve tutumları, bilgiyi nasıl öğretecekler? (Balcı, 2001:200-201)

Eğitimde, plan ve program çok önemlidir. Plan ve program, öğretimin temelidir. Bu yüzden iyi bir plan-program hazırlanır ve uygulanırsa verimli bir eğitim elde edilir. Öğretmenler, planları öğrencilerle birlikte yaptığında öğrencilerin öğretiminde özgürce çalışmalarını teşvik ettiğinde, ders araç-gereçlerini iyi kullandığında, daha etkili bir sınıf yönetimi sağlanacağı düşünülmektedir. (Aksu, 1997, s. 9)

Öğretim planlanırken şu özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir.;

1. Planlama bir eğitim-öğretim dönemini kapsamalıdır.
2. Planlama yapılırken ekonomik ve toplumsal gelişmeler göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Planlama bütün eğitim-öğretim etkinlikleri kapsayıcı olmalıdır.
4. Planlama kullanılacak araç-gereçler öğretim yılı başında hazırlanmalıdır.

Sınıf yönetimi beş boyut altında (iletişim, disiplin, motivasyon, öğretimi planlama ve sınıf düzeni) ifade edilerek yukarıda açıklanmıştır.

D. KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Günay (2003)'in "Sınıf yönetiminde öğretmenlerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kendi iletişim becerilerine ilişkin algıları çok olumlu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin kendi iletişim becerilerine ilişkin algılarında, cinsiyet, okutulan sınıf değişkenleri ile gösterdikleri iletişim becerileri arasında bir ilişki olmadığı saptanmış, mesleki kıdem, okulların sosyo-ekonomik düzeyleri ile gösterdikleri iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki kıdemin 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler yönünde anlamlı olduğu ve sosyo-ekonomik düzeyin, üst sosyo-ekonomik düzeydeki çalışan öğretmenler yönünde anlamlı çıktığı görülmektedir

Özdem (2003)'in "İlköğretimin I. Kademesindeki öğretmenlerin sınıf disiplinine ilişkin görüşleri ve uygulamaları." adlı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin görüşleri ile cinsiyet, mezuniyet durumu ve sınıf mevcudu arasında anlamlı bir fark ortaya çıkarken, sınıf disiplinine ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin uygulamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark tespit edilirken, öğretmenlerin sınıf yönetiminde disipline ilişkin uygulamaları ile mezuniyet durumu, mesleki kıdem ve sınıf mevcudu arasında anlamlı farklılıklar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Aksu(1997)'nin "Öğretmenlerin Sınıf yönetimindeki etkiliği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, lise öğrencilerin sınıf yönetimine ilişkin algıları ile genel, fiziksel çevre, plan-program, iletişim, davranış ve zaman boyutları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği, sınıf yönetimi boyutlarından iletişime ait algıları ile algıları ile cinsiyetleri ve öğrenci sınıflarına göre anlamlı bir fark olmadığı, bulunmuştur.

Arslantaş(1998)'in“Sınıf yönetiminde öğretmen iletişim becerilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; öğretmen iletişim becerilerinin gösterilmesine öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında saydamlık ve eşitlik boyutları arasında bir fark bulunmuş, empati, etkililik ve yeterlilik boyutları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, en son mezun olduğu okul, yaş ve kıdem değişkenlerinin, iletişim becerileri ile arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin, öğretmen iletişim becerilerine ilişkin görüşleri, cinsiyet, derse olan ilgi ve annelerin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin, öğretmen iletişim becerilerine ilişkin görüşleri ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir.

Saraçoğlu(2002)'nin “Etkin sınıf yönetimi ve öğretmen-öğrenci-veli üçgeninin sınıf yönetimine etkisi.” Adlı yüksek lisans tezinde velilere uygulanan anket sonucunda; öğrenci velilerinin çocukları ile ilgilendikleri sonucu ortaya çıkmaktadır, öğretmenlere uygulanan anket sonucunda velilerin öğrencileriyle ilgilenmediği sonucu öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Akın (2002)'in “Orta öğretim kurumlarında öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yolları” adlı yüksek lisans tezinde ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına karşı öğretmenlerin gösterdikleri davranışlarda cinsiyet, medeni durum, okuldaki konum değişkeni, okul türü, yaş değişkeni, mesleki deneyim, mezun oldukları fakülte arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Orta öğretim kurumlarındaki öğrencilerin disiplinsiz davranışları ile cinsiyet, sınıf değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamış, öğrencilerin disiplinsiz davranışları ile okul türü arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Altay (2003)'ün “İlköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi yaklaşımlarının incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, ilköğretim birinci kademe görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi ile cinsiyet, okul türü ve dışsal ödüllendirme davranışı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ilköğretim birinci kademe

görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi ile medeni durum, yaş, sınıf, sınıf mevcudu, mesleki deneyim, mezun oldukları kurum, hizmet içi eğitim görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Gündüz (2001)'ün “Öğretmenlerin sınıf yönetimindeki yeterlilikleri” adlı yüksek lisans tezinde, müfettiş görüşlerine göre ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yeterlilik düzeyi konusunda bazen yeterli oldukları görüşü, öğretmenlerin sınıflarındaki ortamın düzenlenmesi ve yönetilmesi, plan-program hazırlanması ve uygulanması, zamanın etkili kullanılması, sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesi, öğrencide davranış geliştirilmesi ve düzenlenmesi alanındaki öğretmen yeterlilikleri orta düzey ve altında olduğu bulunmuştur.

Alcı (2003)'nın “Sınıf yönetimini etkileyen fiziksel değişkenlere ilişkin öğretmen ve öğrencilerin görüşleri (Balıkesir ili örneği)” adlı yüksek lisans tezinde, öğrenciler, öğretmenlere göre sınıfın değişkenlerini öğrenme-öğretme ortamında daha etkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel değişkenlerin öğrenme-öğretme ortamına etkisi konusunda öğretmen ve öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Erdoğan(2001)'in “Sınıf yönetiminde öğrenci kontrolü açısından olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmen ve öğrencilerin olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri algıları arasındaki fark öğretmenler lehine anlamlı bulunmuştur.

Bolat (2002)'in “Orta öğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranışsal yeterliliklerinin öğrencilere değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, öğrenci görüşlerine göre orta öğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranışsal yeterlilikleri rehberlik, tarih, fizik ve türk dili ve edebiyatı branş öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Matematik ve tarih öğretmenleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin görüşlerine göre ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki davranış yeterlilikleri yaş, medeni durum, kıdem arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin görüşlerine göre ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf

yönetimindeki davranış yeterlilikleri ile cinsiyet arasında; evli-bekar arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, evli-dul ve bekar-dul öğretmenler arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin görüşlerine göre ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki davranış yeterlilikleri ile mezun oldukları okul arasında eğitim fakültesi ve eğitim enstitüsü arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Celep, C.ve Erdoğan, S., (2002) “Orta öğretimde olumlu öğrenci ilişkileri.” adlı makalesinde, öğretmen ve öğrencilerin olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Babanın öğrenim düzeyi, annenin öğrenim düzeyi ve aylık gelir durumuna göre öğrencilerin olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Başar (1993),’ın sınıf yönetimi özelliklerini belirlemek amacıyla ilköğretim ikinci kademesinde yaptığı araştırmada; Türkçe, fen bilgisi, matematik ve İngilizce derslerindeki, gürültü düzeyi, ders aracı kullanma düzeyi, konuşulanların duyulma ve anlaşılma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenlerin öğrencileri tanıma düzeyinde Türkçe öğrenci diğer alan öğretmenlerine göre öğrencilerini daha iyi tanımaktadırlar. Ders süresinin amaçlar için kullanılma düzeyi, dersler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve bu Türkçe, matematik ve İngilizce derslerinde anlamlı olduğu görülmüştür. Öğretmen ve öğrencilerin ilişki düzeyi ile dersler arasında anlamlı bir fark bulunurken bu İngilizce ve Türkçe ders öğretmenleri yönünde anlamlıdır. Öğretmenlerin sınıftan haberdar olma düzeyi ile ders öğretmenleri arasındaki fark anlamlı bulunmuş bu fark Türkçe öğretmenleri yönünde olumlu çıkmıştır.

Türnüklü’nün “İngiltere ve Türkiyede’ki okullarda arzu edilmeyen öğrenci davranışları” adlı araştırmasında arzu edilmeyen öğrenci davranışlarının her iki ülke arasında benzerlikler gösterdiği görülmüştür.

Öztürk’ün (2000) öğretmenlerin “sınıf içi etkileşim” davranışlarını belirlemek üzere belirlemek üzere ilköğretim I. ve II. kademe ve orta öğretim öğretmenleri üzerinde yapılan araştırma sonucunda; öğretmenlerin sınıf içi etkileşim davranışları genel olarak orta derecede görülmektedir. Sınıf içi iletişim öğretmenin cinsiyetine ve kıdemine göre

anlamli bir farklılık göstermemekte, dersler itibariyle sosyal ve Türkçe grubu öğretmenleri matematik öğretmenlerinden anlamli derecede başarılı görülmektedir. Öğretim kademelerine göre, ilköğretim I. kademe ve ortaöğretim öğretmenleri İlköğretim II. kademe öğretmenlerine göre sınıf içi etkileşim davranışlarını kullanmada anlamli derecede başarılıdır.

Türnüklü ve Yıldız (2002)'ın "Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkma stratejileri" adlı çalışmasında öğretmenlerin, sınıflarında karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarıyla nasıl başa çıktıkları listelemeleri istenmiş ve İlköğretim I. kademe sınıflarında en sık rastlanan öğrenci istenmeyen davranışları sırasıyla; arkadaşından yakınma, derste yüksek sesle konuşma, başkalarının sözünü kesme, yerinde kıpırdanıp durma, derse yerleşememe, öğretmenin ve sınıfın dikkatini çekmeye çalışma olarak ortaya çıkmıştır. En az rastlanan davranışlar ise; derste aşırı gülme, okul araç gerecine zarar verme, öğretmenin istemlerine karşı çıkma ve hırsızlıktır. Öğretmenlerin en sık karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarına karşı en çok; "göz kontağı kurmaya çalışırım, öğrenciyle yaptığı davranış hakkında konuşurum, sınıfımızın kurallarını hatırlatırım, öğrenciye adıyla seslenirim, öğrenciyi derse teşvik etmeye çalışırım" v.b. stratejilerle başa çıkmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Aydın (2004)'ın "Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri" adlı çalışmasında öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları olarak; gürültülü konuşma, derse yönelik disiplin sorunları, öğrencinin kendi davranışsal sorunları, ilgisizlik, okula yönelik disiplin sorunları, arkadaşına yönelik disiplin sorunları olarak ifade etmişlerdir.

Geçer ve Deryakulu (2004)'nın "Öğretmen yakınlığının öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri üzerindeki etkisi" adlı araştırmasında ilköğretim, ortaöğretim öğretmenleri ve yükseköğretim düzeyindeki öğretim elemanlarının yakınlık davranışları ile ilgili öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri arasında orta düzeyde yakınlık gösterildiği, öğrencilerin sözel derslerin öğretmenlerini sayısal dersin öğretmenlerine göre daha yakın algıladıklarını, algılanan öğretmen yakınlığının öğrenci cinsiyetine, sınıf mevcuduna, öğretmenin cinsiyetine göre anlamli bir farklılık olmadığı bulunmuştur.